I-303

ԱՐՇԱԼՈՒՅՍ

ԹԱԲԹԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ. ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ Կ. Կ. ՊՈԼԻՍ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 5, 1907 ԹԻՒ 1

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ
Ա. Գ. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ
Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ԱԻԵՏԱՒԵՐ ՇԱԲԱԹԹԵՐԹ. կը հրատարակուի ամեն շաբաթ օր։ Տարեկան գինն է մայրաքաղաքիս եւ գաւառներու համար կանխիկ 30 դահեկան արծաթ, օտար երկիրներու համար $1^1/_2$ տոլար, կամ 6 շիլինգ, կամ $7^1/_2$ Ֆրանք։ Մէկ թերթի գինն է 30 փարա։ Ամսաթերթին տարեկան գինն է 6 դահեկան ամեն տեղւոյ համար։ Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է։ Խմբագրութեան եւ բաժանորդագրութեան վերաբերեալ նամակներ պարտին ուղղուիլ առ Տր. Հ. Ս. Պարնըմ, Ամերիկան Խան, Կ. Պոլիս։

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ա. Յ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՖԻՆՃԱՆՃԸԼԱՐ ԵՕԳՈՒՇՈՒ

ԱՐՇԱԼՈՒՅՍ

ԹԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ Կ. Կ. ՊՈԼԻՍ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 5, 1907 ԹԻՒ 1

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ Ա. Փ. ԿՐԻՆ ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Նոր Տարին 1. — 1906 2. — Ակնարկ Մը 1906 Տարւոյն Վրայ 3. — Հիւանդ Տղեկը 5. — Քրիստոսի Նկեղեցիները ի Թուրքիա 6. — Անգղիոյ Տովափաց Մաղումը 6. — Կիրակնօրեայ Դպրոցի Գործը ի Սրվազ 7. — Հեռագրելեաց Մը 9. — Օրինակելի Կեանքեր 13. — Մր. Սանտրոս 14. — Ցիսուսի Խովհ 17. — Արբեցութեան Աւերները 17. — Դաստիարակութիւն Գիրքերու Ընթերցումով 19. — Ընտանեկան Նամակներ 19. — Ամաճոր-Բլուրը 20. — Քաղաքական Լուրեր 21.

ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ

[խմբագրական]

Մեր ապրած ժամանակ երբ 1907 թուականին վրայ խորհինք, ամէնքս հետաքրքրութեամբ կը խորհինք թէ գրեթէ յաւիտենականութիւն մը պէտք պիտի ըլլար անոր հասնելու համար։ Ջիւղ մէկ ժամէն պակաս կը տեւէր մեր առնէն ծոլեղը երթալ, և երբ օդը պարզ ըլլար, կրնայինք որոշ տեսնել հեռաւոր տիեզերական ծերպ ալ։ Քանի՜ երթալ գալու այս առաջին առաւօտեան այդ հեռաւոր տիեզերական նման կը թուէր մեզի, հեռաւոր երկիր մը՝ որուն հետ չունէինք կապակցութիւն։ Երբ յետագարձ ակնարկ մը ձգենք նոյն չրջանին վրայ, առէլի կարճ կը թուի մեզի, մասամբ առաջադաւով որ յիշողութիւնը կամաւրէն մը ձգած է, որպէս զրայն կրնայ միայն ճամբորդել։ Այդ կամաւրէնն օգնութիւնով ետ կ'երթանք և կ'անդրնենք առաջնեկներուդ գարուն երկրորդ կէսն ամրողջովին և առաջին կէսը մասամբ, ամէն տարւոյ պատմութիւնէն բան մը վերյիշելով։ Աչխարհի պատմութեան նախաօրերնակ ոչ մէկ չրջանի մէջ հետաքրքրութիւն աւելի մեծ է ներկայացած այնքան յառաջդիմութիւն, հարստութիւնն այնքան կուտակում, կրթութիւնն այնքան ծաւալում և բարեկարգական ձեռնարկներու համար այնքան առաջադիմութիւն։ Բայց թէև տարիները այնքան լեցուն են, անցած են ամէնը, և մարդկային կեանքի չրջանը երկար չմնալիս մեզմէ անոնց, ա-նոնց յիշողութեան կամաւրէնը պէտք ի նա կ'երկարի այնքան։

Եւ ահա 1907 տարին եկաւ։ Ինչ պիտի ըլլայ իր արձանագրութիւնը։ Կը յիշենք թէ անցեալ տարւոյ մեր այցելած քաղաքներէն մէկուն վաղանցներէն անցնելու միջոցին պիտակներ որ տաւներէ չտեսն ճակատը պրուած էին իրենց չմնալիս թուականները։ Բարեկամ մը իր քաղաքին մէջ այս տարի կառավարական չինութիւն վրայ կը գրէ մեզի, և կ'ըսէ թէ այս թուականն գրագրի խոստանալ չհնող դասակարգին համար։ Կը սիրենք յուսալ որ 1907 թուականը պիտի գրութ նորաչէն տաւներու, գպրոցներու և եկեղեցիներու վրայ։ Ուրիշներու համար նոյն թուականը պիտի գրութ բնաւոտական Առաւտամշտչի կամ եկեղեցական տեմարներու մէջ իրեն թուական մարդկային ամէնէն սերտ և ամէնէն նուիրական յարաբերութիւններուն մէջ իրենց մանկտան։ Տէրը տայ որ բոլոր այդ ամառնութիւնները երջանիկ ըլլան և ամառնութեամբ մեղացողները իրարու ճշմարիտ նեցուկ ըլլան կեանքի ամէն յառաջդէմ և բնաւորութիւններու մէջ։ Ուրիշներ նոյն թուականը պիտի գրեն մանկան մը ծնունդը արձանագրելու առիթով։ Տէրը տայ որ այդ մանկիկները տարին,

մեծնան և ուրախութիւն լլան միշտ իրենց ծնող-ներուն և նեցուկ անոնց ծերութեան ժամանակ։ Եւ պիտի ըլլ թէ 1907 պիտի քանդակուի Բրիտանիա-ներէ անոնց առաքելութեան վրայ իրենց թուա-կան մահուան։ Եթէ, սիրելի բարեկամներ, այս պիտի ճշմարտուի այս ամէնը կատարեցէք ուժ մկրտուի վրայ, նայիլ թէ պատրաստ գտնուինք այդ մեծ փոփոխութեան համար և յաւիտենական կեանքի մէջ երջանիկ մնալու համար։

Բայց ասոնցմէ ամէնէն կարեւոր իրագործու-թիւններէն սոնց վրայ այդ թուականը ոչ պիտի պրուի մեզմով, ոչ ալ պիտի քանդակուի պրոյով։ Ոնոնց համար այս պիտի ըլլայ այն թուականը, երբ նոր ու բաւական կեանք մը պիտի սկսին։ Անոնց հոգիի և Աստուծոյ միջև անդի ունեցող բան մը այս, և միայն անոնք կրնան պիտանալ երբ իրագոյ անդի ունենայ։ Նաև ասիկա կարեւոր իրագործու-թիւն է քան նոյն իսկ անոնց ծնունդը կամ մահը, վասն զի անիկ կախում ունի սա խնդիրը թէ պո-յութիւնը իրօք օրհնութիւն պիտի ըլլայ և թէ մահը օգուտ պիտի բերէ թէ կորուստ։ Եւ կը մաղ-թենք որ պատրաստի թէ այս ճշմարիտ է ամէն Բրիտանիոյ և ոչ միայն Բազմութիւններու համար։ Եկեղեցիի մը մասնաւոր վարդապետութիւնը չէ այս, այլ ինչ որ Պօղոս քարոզեց, «Վկայութիւն տալով Հրէից և Յունաց առջև՝ դէպի Աստուած ապաշխարութեան համար, ու մեր Տէր Յիսուս Քրիստոսի վրայ հաւատքին համար,» այն ապաշխարութեան՝ որ մեզի հրաժարման կ'առաջ-նորդէ և այն ճշմարիտ հաւատքին՝ որ Քրիստոսի ծառայութեան նուիրուիլ կու տայ։ Երանի թէ մի-լիոնաւորներ այսպէս ապաշխարին ու հաւատան այս տարի։

Եւ այս ըսել է թէ տարին կրօնական լայնա-ծաւալ արթնութեան տարի մը ըլլալու է։ Ասոր համար կ'աղօթեմ չասեր, և այս է ամէնէն բարձր և ամէնէն սուրբ ցոյսը զոր կրնանք սածել նոր տարուան համար։ Կը յիշենք թէ մեր երիտասար-դութեան տանն Ամերիկայի 1834ի հոգեւոր մեծ արթնութիւններուն վրայ կը լսէինք։ Ամերիկայի բազմամարդութիւնը այն ժամանակ ներկայ բազ-մամարդութեան մէկ վեցերորդը չէր։ Սակայն հո-գեւոր չարժումը 1,500 քաղաքի և գիւղի մէջ զգալի եղաւ և 50 հազարէ աւելի անձեր զարձի եկան յաւարտ կէտասի։ Կը յիշենք դեռ թէ սիրելի տարիքատ մը ինչպէս կը խօսէր մեզի իրենց եկե-ղեցիին հոգեւորութեան տկղմնաւորութեան վրայ։ Իրենց հովիւը այնքան հոգ կ'ընէր հոգիներու ան-դարձ դիմակին և եկեղեցիի անդամներու անհատրիւ-բութեան և պաշտութեան համար որ չատ դիչերներ կ'անթոյլէր անկողնէն ելլել և յարձանոյ երթալ, ուր ոչ ոք պիտի լսէր իր ձայնը, և հոն իր բանա-դակ սիրտը և հոգին Աստուծոյ կը բանար ալօթ-քով։ Եւ ուրախութիւն ունեցաւ տեսնելու որ 50է աւելի անձեր մէկտեղ եկեղեցիին յարեցան ուխտով և դաւանութեամբ։ Իսկ թէ 1907 առա-ջին կրօնական փոփոխութիւններու առա-ջի մը ըլլայ։

1906

Հին տարիին հրաժեշտ առնուն պահուն միտք բերինք անոր պլուսաւոր պէպքերէն մէկ քանին։ Բազաքական աշխարհի մէջ տեղի ունեցան Տոնի-մաքթայի Բրիտիան Թ ծերունի թագաւորին մա-հը և անոր որդիին, Ջորճ Ե.ի, գահակալու-թիւնը, Նորվեկիոյ Հաքոն Է թագաւորին և Մօա թագուհիին թագադրութիւնը, իրրև Նախագահ Թրանսվալի Մ. Լուվէի յաջորդելու համար Մ. Աբ-ման Թալիէի ընտրութիւնը, Ռուսիոյ նախարա-րութեան անկումը և անոր տեղ Մ. Ռէմմանոֆի նախարարութեան կազմութիւնը, Օտոսի մէջ վիլ-հէլմ կայսեր և Իտալիոյ թագաւորին տեսակցու-թիւնը, Գերմանի վարչապետին ծանր հիւանդու-թիւնը և երկարատեւ արձակուրդը, Հոլինդէ Իշխանին յիշատակներուն հրատարակութիւնը, Գերմանի Բայիս-սմարկին լուծումը, Ուէլսի իշխանին և իշխանուհիին Հնդկաստան այցելութիւնը, Անգլիական Ազգերը իշխանին ճոխ ուստրութիւն Իտալիոյ թագաւորին կողմէ Միքաւօին, Եսամակամա և Օյամա մարա-ջախանաներուն և Ծովակող Թոկօի չնորհուած պատ-ուանշաններով, Ճապոնական հաւատարմին Անգլիա այցելութիւնը, Անգլիոյ խորհրդարանական ըն-տրութիւնները և Պահպանողականներուն պարտու-թիւնը, Անգլիոյ մէջ կրթական ծրագրին յարուցած մեծ յուզումը և Ֆրանսայի մէջ բաժանման օրինքին գործադրութիւնը, Լոնտոնի Լորտ Քազաքապետ-տին և ընկերներուն Փարիզ այցելութիւնը և Յու-նաստանի Եորկիոս թագաւորին ուղեւորութիւնը։

Տարուան ազգութիւններուն մէջ Վեսուվի կործա-նարար բորբոքումը, Սան Ֆրանսիսքոյի կործա-նար մէկ մասին աւերումը երկրաչարժէ, Չիլիի Վալփարայզոյի կործանումը և Չիլիի միւս մեծ քաղաքին Սանթիակոյի մեծ մասը գործէզ երկ-րաչարժէ և Չիլիոյ Հինկրտնակ քաղաքին մէջ կեան-քի սոսկալի կորուստը համեմատ երեսէ, այս ա-մէնը բնական պատճառներէ էին։ Մարդկային պա-տասխանատուութեան մեծ բաժին մը կար Լանի (Ֆրանսա) մօտ պատահած հանքային պայթումին

մէջ, որով հազարէ աւելի կեանքեր փճացան, Իտալական Սրբոց Նահատակաց 475 հոգիով, Վատիվաստրի առջև Իտալական Վաքեակ չորեքտասան 200 հոգիով և Պրազիլեան Աքրէհոզեան մարտանաւին պրեմիկ ըլալը իր մէջ գտնուողներով ընկղման մէջ, նաև Ամերիկեան երկաթուղիի արկածներուն, որոնցմէ միայ 100 և աւելիով մը 70 կեանք փճացան։ Աւելի հանդարտ արձանագրելի եղելութիւններն են Ալֆոնսօ Թագաւորին, Գերմանի կայսեր երկրորդ որդի Ալպէրտ Ժերմերիս իշխանին և Մինս Ալիս Բազիվելլի ամուսնութիւնները, նաև Սէմիլեանի փոպուլիին թագաւորին, Ամերիկի Ողիմպական խազերը և Միլանի միջազգային ցուցահանդէսը։ Լրացող տարին խաղաղութեան տարի մը եղաւ։ Պատերազմ միայն Հարաւային Ամերիկէի մէջ եղաւ, ուր Անգղիացիները Զուլուներու, Գերմանները ալ Հերերօներու և Հոթենթոթներու, ապստամբութիւն մը ընաջնջեցին։

ԱԿՆԱՐԿ ՄԸ 1906 ՏԱՐՈՑՆ ՎՐԱՅ

(Յ. Գ. Գ.)

Ընդ հակնկալս յաւուրդ վախ. Սուլթանին 1906 տարին մեր երկրին համար օրհնեալ տարի մը եղաւ։ Երկրագործական, արուեստական և այլ տեսակ տեսակ ձեռնարկութիւններ մէջ կարեւոր միջոցներ հայթայթուեցան, միանգամայն տունդ ամէնուն նպաստող պիւրոքրատիներ։ Հիմնական երկաթուղային շինութիւնը չատ յառաջ տարուեցաւ։

Այս տարի Հայ ժողովրդին նկատմամբ ուշադրութիւն դարձող խնդիրներէն մէկ քանին հետեւեալներն են. Էջմիածնի կաթողիկոսը, հակառակ իր ծերութեան բերմամբ երթեւեկ հիւանդանալուն, կարող եղած է վարել իր պաշտօնը։ Ի մասնաւորի թանգայից վերամուծութեան կարեւոր խնդրոյն ուշադրութիւն դարձուած է։ Այս մասին թէև աշխարհական պրօնիներ ատ հատարակ խոչընդոտներ եւ ներքնամիտ դատողութիւններ յայտնեցին, սակայն երկու Պատրիարքարանները և կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը ժամանակի պահանջումն տուին։ Ի նկատ առնելով թէ մեր Հայ ժողովրդին, մանաւանդ մեր կղերին, մէջ կրօնական լուսաւորեալ գաղափարով բարեկան անձինք կը գտնուին, կը յուսայինք թէ կղերականները յիշեալ խնդիրը աւելի սիրտ քննելէն և եկեղեցին կուսակրօնութեան լուծէն ազատելու աւելի նպաստաւոր պահանջման մը պիտի տային։ Բայց այնպէս չեղաւ։ Երբ կիլիկիոյ կաթողիկոսը Տ. Մուշեղը եպիսկոպոս ձեռնադրեց, յիշեալ Ամատէն և Պատրիարքարանին մէջտեղ վիճաբանական հին խնդիրները վերստին երեւան եկան և արծարծեցան։ Պատրիարքարանի Ժողովը կրկին կազմուեցաւ, և մանաւանդ նոր եանդով և նախանձաւորութեամբ եկեղեցւոյ մէջ կարգապահութեան ոգի չպրսքմիւն արուեցաւ։ Այս նպատակաւ կրօնաւորները ժողովէն Կ. պոլսոյ եկեղեցիներուն ընդհանուր պաշտօնակալ մը ղրկուեցաւ, և յանդիմանութիւն մը արուեցաւ Տ. Կարնէն Ծ. վարդապետի, որ ղէ երգ երգոյին նկատմամբ անպատշաճ գաղափար արտայայտած էր և զոյն եկեղեցւոյ մէջ կարգ ուզած չէր։ Լրագրապետներու ալ յորդորներ ուղղուեցան որ կրօնական նիւթերու վրայ դրելու առն զգուշաւոր գտնուին։ Այս տարի Ազգ. Հիւանդանոցին մէջ բաւական լաբորատորութիւններ տեղի ունեցան, քանի մը նոր չէնքեր աւելցուեցան և պեղեցիկ մատուռ մը կառուցուեցաւ։ Անցեալ տարի եկեղեցւոյ պաշտամունքին մէջ եառաձայն երգեցողութեան կարեւորութիւն արուեցաւ, և մասնաւորապէս Կ. պոլսոյ եկեղեցիներուն մէջ այդ նիւթով ընդհանրանալու վրայ է։ Գրական հրատարակութիւններ չատ եղած չեն։ Տարուան վերջերը Աբէլեանի և Մաղխի խմբագրութիւնները փոխուեցան։ Եւ այս երկու թերթերուն հրատարակումը նոր ուղղութեամբ մը կը չարունակուի, անսպառակոյս յոյսերով ընթերցողները։ Այս տարի հետեւեալ գիրքերը հրատարակուած են.

1. Տաթեւ Աւետարանի, 2. Փոքր Քարոզչարան, 3. Աստղին Սերը, 4. Զոր Աւետարաններու Մտածումը, 5. Ի՞նչ պէտ է ըլլայ գերեզման մը, 6. Ազգին Վտանգը, 7. Դուռ պիտի ըլլա, 8. Կինը, 9. Պատկերազարդ և տարեկան Աշխարհագրութիւն, 10. Մանկավարժական Դասախօսութիւններ, 11. Հաւատոյ հրահանգին և ըստ ծանուցեալ պատմութիւններու, 12. Յայտնութիւնն Յովհաննու հին Հայ ընթերցութիւն, 13. Նեբուշաբան, 14. Նոր Բերական Քերականին, նաև Տաթեւացիներ և Օրացոյցներ։

Մեր Բողբոջական ժողովուրդներուն վիճակին պատմ, մեր միսիոնարներէն Մր. Մարթինի (Հայձին) հիւանդութեան պատճառաւ իր երկրէն վերադարձը, Մր. Սմիտրոյի (Ամերիկա) արկածական մահը, և մէկ երկու միսիոնարներու վատառողջութեան պատճառաւ իրենց պաշտօններէն հրաժարիլ ստիպուիլը մեզի ցաւ տուած են։ Բայց հետագայ անուններով յաւելում եղած են մեր միսիոնարներուն թիւին վրայ. Տր. և Տիկին Հուտլը և Միս Պարնէլ Մարտունի, Մր. Թրոպրիճ և Տիկինը Ամերիկայէ, Միս Ֆուլլ Առտրապատի, և չորս վարժուհիներ Կ. պոլսոյ ազկանց դպրոցներուն։ Վեր. Տր. Հէրիքի չանասիրութիւն չնորհիւ Հրատարա-

կիչ Մարմինը այս տարի ևս բաւական գործունէութիւն ցուցած է։ Բայ ի կիրակիօրեայ Դպրոցի Դաստիարակիչներէն և ձրի բաշխուելու 10 մեծ ու փոքր աւետարաններ հետապնդ դիրքերը հրատարակուած են։ Տիրոջ Հայ. և Թուրք., Ջինացի Եբեց Հղիի կենսագրութիւնը Հայ. և Թուրք., Պարզ կեանքը, Մանչերուս Բաբելիամը, Գոռոզանքն ևօլա, Ինայէթ է Իլահիէ։

Մեր գործունէութեան մէջ — երկը Աստուածաշունչին ամբողջ Հնգամատեան և Նոր Գիրք — ամէն տարի այս տարի անցեալ տարիներէն աւելի ուսանողներ կը գտնուին, և դրեթէ ամէնն ալ ունկնդիր պիտի մնալ։ Չնայած այս տարի ևս Աստուածաշունչ մեր տարիներէ նուազ հրատարակուած են լրագրական տնտեսական մեծ մասին մարմինները այս տարի ուրիշ

Բողնքականութիւնը այս երկրին մէջ պատրաստ էրեն յառաջ թերթ մը ունենալ բայց ի Սեբաստիա, եւ թէ Բէյրութ պատրաստ ծառայել այդ նպատակին, նորէն նախկին ձեւով հրատարակուելով, բայց տակաւին այդ մասին արդիւնք մը յառաջ եկած չէ։ Հայերէն Հոգեւոր Երդարանի գործին բաւական կարեւորութիւն ընծայած է Հրատարակչական Մարմինը, եւ արդէն այս տարի բաւական ժամանակ եւ աշխատութիւն տուին եւ տակաւին կը չարունակեն նոյնը Ա. Է. Տաղլեան, Վեր. Տր. Կրէն եւ Վեր. Ս. Շահանեան։ Տեսնենք անոր տպագրութիւնն ու հրատարակութիւնը պիտի կրնայ աւարտիլ 1907ին։ Գրականութեան չրջանակին մէջ Բողոք. ժողովուրդը չատ գործեր չարատարեց, բայց ի հետապանդերէն։ Պրուսայի Որբանոցին Օրացոյցը, Անդղիերէնէ թարգմանուած երկու դրքոյկ, Սէ-էֆ-Սաոն, Բրնոտոս եւ Տոա Մէթրեպոլիթէն, եւ Փրոֆ. Ս. Պէզճեանի Տաբեր Բնաբերոնեան գիրքը, Բ. տպագրութիւն, ըրատրեալ եւ ճոխացեալ։ Մեր հրատարակութեան այս տարուան տակաւութիւնը մեր Բողոք. ժողովրդին գրչի տէր անձանց դրդիս մը ըլլալու չէ՞ արդեօք որ քիչ մը աւելի նախանձախորութիւն ցուցնեն այս մասին։

Մինչ հրաժեշտ կու տանք 1906ին եւ կը դիմաւորենք 1907ը եւ մեր անձերուն համար մեր գործերուն ու ընթացքներուն համար նոր որոշումներ կ'ընենք, օգտակար կ'ըլլայ եթէ մեր Աւետ. ժողովրդներուն համար ալ որոշումներ ընենք։ Ուրիշին,

1. Աղօթենք եւ աշխատինք որ այս տարի մեր եկեղեցիները հոգեւոր արթնութիւն վայելեն։

2. Աշխատինք որ մեր ժողովրդները գործակցին պետութեան մէջ եւ մեր զաւակները բարձրանան։

3. Ջանանք ընթերցասիրութիւնը արծարծել մեր ժողովրդին մէջ։

4. Ջանանք Ն. Կ. Վեհափառութեան, մեր յաւաջդիմասէր Ներքնակալին, չնորհած արտօնութիւնները օգտուիլ եւ արհեստներու եւ հասարակութեան մէջ յառաջդիմիլ։

ՀԻԱՆԻ ՏՂԻԿ
(Լօրա Ի. Բիւքըրաշ)

Հիւանդ աղեկը ամրան օր մը պատուհանը նստած դուրս կը նայէր։ Տրտում էր սրտով, վասն զի ցաւերէ կը տանջուէր, եւ գիտ իր հիւանդութիւնը հոգածուած չէր։ Սակայն կը ժպտէր, վասն զի այս իր մօրը հոգոյք կը պատճառէր։

Եւ ահա ճամբուն վրայ մանկ մը եկաւ իր որջէն, ըմբռնած գիտակէ թուխ ծաղիկ մը վերցուցած։ Իր ձագուկներէն մին էր այն, զոր նոր տեղ մը կը փոխադրէր, վասն զի նախորդ օրը այլեւս անբնակելի գտած էր։ Ջագուկներուն չինողը տապած էր արդէն, բայց յոգնած էր եւ ծնօտները պատած էին ցաւել պղտիկները տանելէն։ «Ջիս կրնար տանիլն ալ տանիլ,» ըսաւ ան. «Մոլ մին-ները մնան հոն եւ մնանին, վասն զի չիմ կրնար անոնց ալ հոգալ։»

Ձիչտ այդ միջոցին վեր նայեցաւ եւ պատուհանին ժպտուն տղան տեսաւ։ «Նայէ,» ըսաւ իւրովի, «այդ տղան գիս կը գիտէ։ Պզտիկներուս վերչկտութեանն հասնելով կը ժպտի, բայց գիս չտեսաւ անոնց տանիլն պէղեցիկը։ Չվայլեր լքանել։ Նորէն աշխատիմ եւ անոր ցուցնեմ թէ ուժ ձագուկ ունիմ, տանիլն ալ իրարմէ պէղեցիկ։» Վերսկսաւ իր աշխատութիւնը, եւ ուժն ալ տպատոմ փոխադրեց երկնց նոր բնակարանը։

Քիչ յետոյ ձի մը եկաւ նոյն ճամբէն ծանր կառք մը քաշելով։ Ծերուկ էր ան, տակդիները կը ցաւէին, եւ օձիքը կը վերսկսէր պարանոցին։ «Ինչո՞ւ չքանիմ ու այլեւս չմերժիմ քաշել,» ըսաւ ան։ «Անխնայ ծեծ կ'ուտեմ ու կը մարսկսիմ։ Եթէ մեռնիմ, հարուստները պիտի չգտան, ինչո՞ւ չարունակեմ տառապիլ այս բոլոր քաշելով։»

Ձիչտ այդ միջոցին կենդանին պատուհանին վեր վերցուց իր աչքերը եւ պատուհանին ժպտուն տղան տեսաւ։ «Օ՜, այդ տղան գիս կը գիտէ,» ըսաւ. «կը տեսնէ որ ծանրաբեռ կենդանի էի ես։ Կը ճանչնայ ալ նիս տեսը երբ տեսնէ զայն։ Երանի թէ գիս տեսած ըլլար իմ մատաղտութեանս միջոցին։ Սակայն տակաւին կարող եմ տոր բան մը ցուցնել։» Սիպտակածաղիկն կամարացուց իր պատանը, արիաբար ընթացաւ ճօճելով իր պուխը. եւ կառքը սկսաւ տեղի գիտալ քաշուիլ տոր եռանդ։

Դարձեալ, քիչ յետոյ մարդ մը անցաւ ծանրաբեռ, պլխիկոր եւ տրտունջներով։ Իր սրտին պանդ կորնչացած էր, եւ՝ բոլտնդակ աշխարհ տոր մութ կ'երեւէր։ «Ա՛լ ինչո՞ւ ապրիմ,» կը խորհէր ան. «Մչտատութեան այս աշխարհին մէջ չան մը չկայ որու համար ապրիլս արժէ ու վայել։ Պատրիմ ու մեռնիմ։ Մահուան մէջ գոնէ կրնամ իմ ցաւս եւ ուրիշներու ցաւը մոռնալ։»

Ձիչտ այդ պահուն վեր նայեցաւ պատանիին, եւ պատուհանին ժպտուն տղան տեսաւ։ «Ո՜հ,» ըսաւ մարդուկը, «տոր գոնէ մէկ երջանիկ տիրայ։ Տղեկը գիս կը գիտէ, կարծես անցեալս տեսնելուն ուրախ։ Հիւանդ ալ է թեզը, պակիտէմ ու նիհար։ Պէտք չէ որ տատիր թերիմ տոր զուարթ

օրուան։ Եւ արդարև արեւը պայծառ է և ջերմ, եթէ իմ ուրախութիւնս պակ լիակ ըլլայ։» Ժպտեցաւ, և վերով ողջունեց ազան։ Տղան ալ զայն ողջունեց և ձեռքով բարի ճամբայարհ մաղթեց։ Եւ մարդը չարունակեց ճամբան՝ մանկական ժպիտին տաքուկ յիշատակը սրտին մէջ պահելով, և վերսկսաւ իր ամէնօրեայ պարտականութիւնները կատարել սրտի պոհութեամբ։

Իրիկուն եղաւ։ Տղան յոգնեցաւ։ Մանչ պլուխը կուրծքին վրայ և աչքերը փակուեցան։ Մայրը եկաւ, վերցուց զայն անոր ախոռէն և պզտիկ անկողնին մէջ պրաւ մեղմով։ «Աստուած օրհնէ զայն,» ըսաւ յուշիկ։ «Երջանիկ օր մը անցուց, վասն զի անոա կը ժպտի քունին մէջ անպատ։»

ԿՐԻՍՏՈՍԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒՆ Ի ԹՈՒՐՔԻԱ

Սիրելի եղբայրներ (*),

Հազիւ երեք եղած է ժամանակ, երբ Միացեալ Նահանգներու ժողովական եկեղեցիներուն վարիչները ազօթքի և աշխատութեան մէջ այժմու չափ միաբանած ըլլան, որպէս զի Սբ. Հոգին մանաւանդ թոյլէ ասոր երկրին եկեղեցիներուն վրայ և չնարհքի մեծ գործ մը անոնց միջոցով։

Ինչո՞ւ այս աշխատութիւնը այնչափ չընդարձակուի որ աշխարհի համայն եկեղեցիները բաժին ունենան անոր մէջ։ Ներշնչիչ զօրութիւն մը ուղի սա մտածումը թէ համաչխարհային այսպիսի աշխատակցութեամբ պիտի կազմուի ազօթարարական միութիւն մը, որու մէկ կէսին վրայ բարեպաշտ այրեր ու կիներ ազօթքի և մանաւանդ երկրպագութեան պարապած պիտի գտնուին օրուան և գիշերուան ամէն ժամերուն։

Բոլոր մեր ջանքերուն մեծ նպատակն է գիւնաւոր Քրիստոս ճանաչցնել աշխարհի ժողովուրդներուն իրեւ անձնական Փրկիչ և Տէր։ Այս պլուռոր նպատակը թերեւս աւժամապէս միտղուած է՝ աշխատութիւններու բազմութեան մէջ թագուելով։ Մեր ուշադրութիւնը գարձնենք սա իրողութեան թէ գլխաւորապէս մեծ հաստատութիւններով կամ բազմապատիկ միջոցներով կամ գրամի գործածմամբ չէ որ Աստուծոյ զօրութիւնը պիտի յայտնուի գերազանցապէս և ժողովուրդները Աւետարանի լոյսին պիտի բերուին։ Բոլոր այդ միջոցները, թէև անհրաժեշտ են, ոչ գլխաւորները են։ Ոչ ալ կերպով ի գործ պիտի դրուին Աստուծոյ Հոգիին ներկայութիւնը և զօրութիւնը մեր հետ չտեսնենանք։ Սակայն եթէ Աստուծոյ Հոգիին հետ հաչա և համաձայն ենք, ոչ մէկ արգելք կրնայ խափանել և արագքին միջոցներու ոչ մէկ պակաս կրնայ կասեցնել Տէրոջը գործին յաջողութիւնը։

Ուստի, ով Քրիստոնեայ եղբայրներ, մենք այս երկրին մէջ և գուք ծովերէն անդին, միացնենք մեր ազօթքները և ջանքերը, որպէս չենք ըրած երբեք, այս ձմեռ Քրիստոսի բերելու համար բազմաթիւններ որոնք դեռ իրենց Տէրը չեն ճանչնար։ Այն որ ըսաւ թէ երկինք մէջ ու երկրի վրայ ամէն իշխանութիւն իրեն արուեցաւ՝ խոստացած է մեր հետ ըլլալ, երբ այս նպատակով աշխատինք մենք։ Պէտք է միայն որ Տէրոջը այդ խոստման փարինք, երբ միաձայնութեամբ կ'ազօթենք իր Հոգիին աւետ հեղման համար։ Ժամանակ է որ ամէն անձ, որ քաղցր հրաւէրը արտասանելու ձայն կամ կարօտ մարդու մը և եղբօր մը կարկառելու ձեռք ունի, այդ ձայնը և ձեռքը Տէրոջը ծառայութեան նուիրէ մանաւանդ կերպով։ Կը հաւատանք թէ Աստուած մեր հաւատքը մեր գործերով ի յայտ բերելուն կ'սպասէ, որպէս զի երկինք պատուհանները բանայ և անչափելի բարիքներ տեղայ։

Ամերիկեան Պարսկ պաշտօնէութիւնը և Գործ. Ժողովին կողմէ

ՁԻՅՄՍ Լ. ՊԱՐԹՐԸՆ
Քարտուղար

Պասթըն, Նոյ. 27, 1906

(*) Այս շրջաբերականը Ամերիկեան Պարսկ բարեաւաղարութեան կողմէ ղրկուած է։ Պարտականութիւնը կը բացատրէ նպատակը։ Եկեղեցիներու և Ե. Բ. Ընդհ. Լուրջ ուշադրութեան կը յանձնենք այս նոր յանձնարարութիւնը։ Խմբ. Ա-եաց.

ԱՆԳԼԻՈՅ ԾՈՎԱՓԱՆՑ ՄԱՇՈՒՄԸ
(Այնըֆֆ Սհերէ)

Մինչ այս երկրին մէջ (Ամերիկա) բազմաթիւ անհատներն մին է ծովերուն մաշումին և լեցուելու խնդիրը, սակայն այս նիւթը վերջին տարիներուս մէջ բաւական ուշադրութիւններու առիթ եղած է Անգլիոյ մէջ, վասն զի

ծովը յայտնապէս աւերներ կը պարձէ կղզւոյն ափունքին բազում կէտերուն վրայ։ Անգղիոյ ծովափունքը մնծաւ մասամբ կը բաղկանայ կաւէ, կաւճէ կամ փխրուն ժայռէ, զոր ջուրը կը մաշեցնէ ովկիանոսին ալիքները և կամ ծովեզերեայ զօրաւոր հոսանքները և մակընթացութիւնները։ Այս պատճառաւ ծովեզերքին խոշոր մասեր մաշած պակասած են և չարունակ կը փշրուին կը վաստկին ամէն տարի հետզհետէ։ Այս տասնամեակին մաշումը մեծ աւեր գործած է ծովեզերեայ չոր քաղաքներու և հազարաւոր ակրոններով մշակելի պատուականութեան հողեր անհետացուցած է։ Տեղ տեղ, այնպիսի վայրեր զորոնք կը յիշեն տակաւին ապրող մարդիկ, ժամանակաւ ծաղկեալ գեղերով գեաւիններ էին, այսօր ալիքներով խորտուբոտուած են ջուրին տակ, և տունք երբեմն քանի մը մղոն հեռու կ'երեսային այժմու ծովեզերքի գծէն։

Տասնիկ տոնթորիներու յաջորդող ծովեզերքի մաշումներ վերջին տարիներուս մէջ այնքան աչքի զարնելու տասնման եղան Անգղիական ծովախորշ բազում կէտերու վրայ որ լրագիրներուն մեծ նուիրատարածեցին և խորհրդարանին կողմանէ քննիչ յանձնախումբեր տնտեսանեցան չարիքին տասքը առնելու միջոցներ խորհելու համար։ Թէև յաջորդ քանի մը տերունդներուն մէջ «հոծ փոքր կղզիին» բազորովին անյայտանալուն քիչ մնաց կայ, սակայն անկարելի է տարակուսիլ թէ ծովախորշ մաշումը գետնի մեծ կորուստ յառաջ կը բերէ չոր կէտերու վրայ, մանաւանդ այն կղզւոյն հարաւային և արեւելեան եզերքը, թէև տարիէ կէտերու վրայ արհեստականապէս չեհոտած գետիններու թէ կը փոխարինեն կորուստը։ Հաշուուած է թէ հազար տարուան մէջ, Յ. Տ. 900էն մինչև 1900 թուականը, գրեթէ 350 քառ. մղոն պակսած է ալիքներուն և Ովկիանոսի հոսանքներուն մաշիչ գործողութեամբ։ Անգղիոյ ծովեզերեայ չրջագծին փոխարինութիւններուն պատճառը գրեթէ միայն այս գործողութիւնն է ըստ երկրաբանիկ, որոնք հետազօտած են խնդիրը, և երբեք չկարծուիր թէ պատճառը երկրին կեդրոնի տաքութիւնն է։

Ծովեզերքի պաշտպանութեան հարցը գժուարին խնդիր է. և զարմիս գործածուած միջոցը, որ է որմեր և որմերէն դէպ ի ծով երկնցող կամարներ յօրինել տեղ տեղ, ի հարկէ առ ոչինչը կ'ունենայ որ ծովուն գաւթի եզերքը չեն պիտուիր այն նպատակը որուն համար պիտի պիտուէին հոն։ Այսպէս մինչ պաշտպանիչ որմերու և կամարներու միօրինակ գրութիւն մը ժամանակ մը պիտի արգելք ծովեզերքին մաշումը, և տակայն արգելելով կամ մնծապէս դանդաղեցնելով ծովեզերքը պիտուղ նպատակը հասնելու, պատճառ պիտի ըլլայ նաև որ գրեթէ ծովեզերքը մաչէ և չքանայ և ի վերջոյ կորուստին թէ՛ որմերը թէ՛ կամարները։ Ծովախորշ պաշտպանութեան խնդիրը ճարտարապետական մեծ գիտութիւններ կը ներկայացնէ, և այս գիտութիւններուն յաղթահարութեամբ ապագայ ճարտարապետութեան պատմութեան մէկ չհաւկան երեւոյթը պիտի կազմէ, վասն զի մեզի տասը կը թուի թէ Անգղիացի արհեստապէտներ և գիտուններ ծովուն կործանարար զօրութիւնը յաղթահարելու յաջող միջոցներ պիտի գտնեն։

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԴՊՐՈՑԻ ԳՈՐԾՆ Ի ՍՐՎԱԶ

Կիրակնօրեայ Դպրոցի կազմակերպութեան և մեթոտներու վրայ Մր. Չարլս Բիկըլ մօտերս Ա-Է-փ-քեըլի մէջ հրատարակած չհաւկան և թելապրիչ մեկ յօդուածը տակաւ կը վերջանայ թէ ընթերցողները անոր թելադրութիւնները պիտի չգտատպարանեն, այլ զանոնք պիտի փորձեն գէթ մեկ տարի։ Թերևս շատեր, որոնք վերոյիշեալ յօդուածը կը կարդան, պիտի ուզեն լսել բան գործին նկատմամբ մեծ կիրակնօրեայ դպրոցի մը, որ կը ջանայ լուծել այս խնդիրները։ «Ոչ թէ արդէն հասեր ենք, ոչ ալ արդէն կատարեալ եղեր ենք։» Բայց յաջողութիւնը եռանդուն ուսուցիչներու մարմնի մը, որ կը գործեն իրենց ոչակերտներուն հոգևոր զարգացման համար, որչափ տասնման որ յաջողած ենք, կրնայ օգնութիւն մը ըլլալ ուրիշներու ալ որոնք նմանօրինակ խնդիրներ իրենց գործելու առարկայ ունին։

Սրտագին մէջ կիրակնօրեայ Դպրոցի ջղային կեդրոնը կը գանուի ուսուցիչներու ժողովի մը մէջ, որ կը գումարուի կանոնաւոր կերպով տարին հինգշաբթի յետ միջատուր, դպրոցի ժամերէն առաջ։ Երեսունըվեցնոց վարժապետներ ներկայ կը գտնուին, և գրեթէ տասնոց բացատրութեան քաղաքին կիրակնօրեայ Դպրոցին բոլոր վարժապետներն ալ այդ թիւին մէջ են։ Յաջորդ կիրակիին Դասը կը բացատրէ հովիւը, կամ պոլէճի ընթացատար վարժապետներէն մէկը, և գազաթարի փոխադարձութիւններ կ'ըլլան Դասին վրայ։ Մինչ քանի մը տարի առաջ այս ժողովը անօգուտ և անհարկի բան մը կը նկատուէին մեր վարժապետներէն ոմանք, այժմ այնպէս յարգ կ'ընծայուի անոր երբեմն գաս տարվելիներու գատաստութեան մը, որ ոչ ոք կը խորհի բացակայ գտնուիլ; գրէթ ոչ՝ անհրաժեշտ հարկի գատաստան։ Մեր եկեղեցւոյ գրագ-

րոյի վարժապետներուն հաւատարմութիւնը կը բարձրօրէս Դպրոցին, նչանակութիւան արժանի է։ Աւիշն ալ կարգերու կը տրվիցնեն, և իւրաքանչիւր ոք այս գործը կը նկատէ իբրև կրօնական բարեպատեհ առիթ մը։

Ծրագիր մը, կերպ մը, որ տարիներէ հետէ տեղեակ յառաջ կը տարուի և կը զարգանայ, գործադրութեան դրուելու այս տխուն, և չատ տարիներ կը խտացնայ գործին բոլոր մասերուն կատարեալ և կանոնաւոր զարգացման համար։ Այս ծրագրին արտադրութեան համեմատ Ուսուցչաց այս ժողովը կը ներկայացնայ իրեն յատկարիչ մարմին մը կամ գաղափարներու փոխանակութեան տեսան մը ամբողջ գործին համար, ոչ միայն կրօնականին՝ այլ նաև կրթականին։ Դասին պատրաստութիւնն է այդ ժամուն պէտք գործը, բայց Դասին ուսուցման տանը կրնայ ժամանակ տրուիլ յանձնաժողովներու տեղեկագրութեանց, որոնց մասնաւոր գործ յանձնուած է, կամ տեղեկութիւն տալու Կիրակնօրեայ Դպրոցին կամ ուրիչ գործի վրայ որոնց կը հետաքրքրուինք։

Այս ժողովին կը նախագահէ Տղայոց Դպրոցներուն անօրէնը, որ գործին կարգադրութեան մէջ իրեն օգնական ունի գործադիր Յանձնախումբին հինգ անդամներ, որոնց գործերը հաւասար կերպով կը բաժնուին. Երկու անձեր, որոնք կր ներկայացնեն Աղջկանց և Մանչերու Դպրոցները, որոնց մեծ աշակերտները մաս մը ունին այս գործին մէջ, կիրակնօրեայ Դպրոցներու վերատեսչութիւնն կ'ընտրեն դուրսը, քաղաքին այլևայլ կողմերը։ Մէկը գանձապետ է, և պաշտօն ունի կիրակնօրեայ Դպրոցին տուէլի փոքր աշակերտներուն կամաւոր դասէրները հաւաքելու և նուիրատուութեան վաստաքը վաս պահելու անոնց մէջ։ Ջորրորդ անդամ մը կ'օգնէ նախագահին՝ յայտագիր մը պատրաստելու գործին տեսօրեայ ժողովներու համար, որոնց մէջ կը վիճաբանուի կրօնական և կրթական նիւթերու վրայ։ Եւ հինգերորդ անդամը կը ղրկի չաբաթ և կիրակի օրեր չաբաթական պատգամներ կատարելու, մերձակայ գեղերու մէջ քարոզելու և ուսուցանելու գործով։ Այս յանձնախումբը տեսօրեայ ժողովներ ունի և չաբաթական ժողովներուն մէջ իր կրթական գործերուն ծրագիրներուն վրայով։

Գլխաւոր Կիրակնօրեայ Դպրոցը, որ մասուցն մէջ տեղ կ'ունենայ հովիտին վերատեսչութեան ներքև, իրը 650 անդամներ ունի 20 կարգերու բաժնուած։ Մեծագոյն խնդիրն եղած է պատասխաններու թիւին անպատեհութիւնը։ Ունենք յատկացուածական ուսուցիչներ, բայց ոչ երբեք յատկացուածական տեղեր նոր կարգերու համար։ Այս կարգերէն չորսը կանոնաւորապէս ներկայ գտնուող աւելի քան 50ական ուսանողներէ կը բաղկանան, և քան Մր. Րիկզի պէտք է որ մասերու բաժնուին, բայց ինչ ընելու ենք։ Թէև աշակերտներուն մեծամասնութիւնը մանուկներ են, չատ ուրախ ենք իմանալու թիւը 75 անդամ ունեցող երկու նահապետական կարգերու համար, որոնց մէկը կը բաղկանայ երիտասարդներէ և միւսը երիտասարդուհիներէ։ Երիտասարդներու այն մեծագոյն կարգէն գատ կան նաև ուրիչ երեք նոր կարգեր, մեծ մասով երիտասարդ, և միջին թուով 35 անդամով։ Կիրակնօրեայ Դպրոցի աւարտական պաշտօնին համար աշակերտները երկու մասերու կը բաժնուին. աւելի փոքրերը, թուով 200, Մանչերու Բարձրագոյն Դպրոցի սրահին մէջ կը հաւաքուին և անոնց յատկապէս կարճ ուղերձ մը կը խօսուի։

Անցեալ տարի, մասնաւոր բնոյթ թեթևցնելու համար, խնդիր մը կարգեր փոխադրութեան Աղջկանց Դպրոցի չէնքը որ քանի մը վայրկեան անդին կը գտնուի։ Հոս ունինք 1254 միտչև 150 աշակերտներ վեց կարգերու բաժնուած։ Այս բաժանման հետ կապակցութիւն ունեցող չահեկան իրողութիւն մը սա է որ, թէև 100 կամ աւելի աշակերտներ հանուելուն մասնաւորէն անոր ծանրութիւնը թեթևցնելու համար, անոնց տեղերը անմիջապէս լեցուելուն նոր աշակերտներով, այնպէս որ բազմութիւնը նշմարելի նուազում մը չցուցուց։ Մեր գպրոցի աստղագործութեան գործատեղւոյն վարպետը անցեալ տարի Տղայոց Կիրակնօրեայ Ակումբ մը սկսաւ։ Սակայ, պատակերներու և ընթերցման նիւթերու կիրառութեամբ, այնչափ սիրելի եղաւ, որ անոր անդամները չատցան և եղան 50ի, և կը թուի թէ այս տարի հարկ պիտի ըլլայ ակումբը երկուքի բաժնել։ Ակումբին անդամներուն մեծ մասը մանչեր են որոնք տան կրթութիւն չունն տատար, և միայն այս կրնայ ըլլալ միջոց տանոնց բարիք ընելու։

Անցեալ Յունուարին տուէլի փոքր մանուկներէ կամաւոր դասէրներ հաւաքելու ծրագիր մը հաստատուեցաւ։ Նպատակը չէ տակ հաւաքել այնքան, որքան բարեսիրութեան ոգին զարգացնել, բայց տարուան տասչին վեց ամիսներու միջոցին իրը չորս Օամ. ոսկի հաւաքուեցաւ տմսական 5էն մինչև 40ական փարա վճարումով։ Այս գումարին մէկուկէս ոսկի տրուեցաւ մանուկներու երեք ձեռք հանդերձ գնելու Հայոց Հիւանդանոցին համար, և նոյնքան գումար մըն ալ գործածուեցաւ աղքա-

սիկ սղայոց դպրոցական պիրքերու համար։

Տարուան մէջ չարաթ մը մասնաւոր գրական ժողով մը կը գումարուի։ Ներկայ գանուածները իբր 50 կ'ըլլան, որոնց մէջ կը տեսնուին բոլոր միսիոնարները և ուրիշներ որոնք գպրոցի գործով կը զբաղին։ Նիւթերու այս տարուան յայտագիրն է հետեւեալը. Ա. Ուսուցչին ինքնակրթութիւնը, կարդալու պիրքերը, եւն., ընկերական կեանքը և Սուրբ Գրոց ուսում։ Բ. Դպրոցական վարչութիւն, անոր պահանջեալ սկզբունքներ։ Ի՞նչպէս զարգացնելու է անձին արժանապատուութիւնը և մաքրութիւն։ Գ. Կրօնական դաստիարակութիւն։ Ի՞նչպէս ջնջելու է Քրիստոնէութեան հիմը վերահասներու սրտին մէջ։ Կրօնական ուսումը ինչպէս գործնական ընելու է Բարձր. Դպրոցի աշակերտներու համար։ Դ. Հետաքրքրութիւն արթնցնել խոնարհագոյն դրացիներուն մէջ ընական պիտութիւններու, իրաւիճակի և սև տախտակի միջոցաւ և աչխարհագրական գործածութեամբ։ Ե. Տէրտէրական Օրը՝ պահելու կերպը. կիրակին ինչպէս անցընելու է օգտակարութեամբ։ Տղաքը ինչպէս պահելու է չար ընկերներէ։ Զ. Խաղեր և զբօսանքներ։ Այն սկզբունքները որոնք գործնութեան և զբօսանքի կը պատկանին, և թէ զանոնք ինչպէս սորվեցնելու է մանուկներու։ Ուսուցիչներ ինչպէս և մինչև որչափ կրնան մասնակցիլ իրենց աշակերտներուն խաղերուն։ Է. Կիրակնօրեայ Դպրոց։ Դասին ազդեցութիւնը ինչպէս գործնական ընելու է առիւծեայ կեանքին մէջ։ Դասը ինչպէս չհոգնցնել ընելու է։ Մրցանակներ, վարձատրութիւններ և պատիժներ։

Նոր գործ մը, զոր կ'ուզենք այս աչուն, է մերձակայ գեղեր չարաթ և կիրակի օրեր այցելելու գործութիւն մը։ Մեր կարծիքն է սա. մեր մէջէն երկու հոգի կարգաւ կ'երթան չարաթ օր և կիրակին գեղ մը կ'անցնին և կը քարոզեն երբ պատեհ առիթ ունենան, մանուկներ կը հաւաքեն եթէ կարելի է, և գեղին գպրոցի գործին հոգ կը տանին առանց նորահաստատ ընելու ջանքի։

ԼՐՈՆՆՈՒԹ Զ. ՓԱՐԹՐԻՃ

ԿԷՍ-ՅՈՒԲԵԼԵԱՆ ՄԸ

Մայրաքաղաքիս Երիտ. Քրիստ. Ընկերակցութեան հաստատութեան 25ամեակին առիթով Հոկ. 1/14ին, կիրակի օր, հոգեւոր ժողով մը տեղի ունեցաւ Պայոլլը Հաուսի մատուռին մէջ, որ, հակառակ անձրեւոտ օդին, լեցուած էր ներկաներու բազմութեամբ մը։ Բեմին ձախակողմը պատին վրայ կ'երեւէին «Ե. Ք. Ը.» և «1881-1906» մանուագարդ վերտառութիւնները։

Ընկերակցութեան նախագահ և ժողովին առաջնորդ Փրոֆ. Յ. Է. Ճէմիսոնի հրաւէրին վրայ հետեւեալ Պատ. անձերը խօսեցան օգտաշատ և հոգեշահ ուղերձներ, որոնց ամփոփումը կը յուսանք իր ներքին մասնաւորապէս ընթերցողներ հաճոյքով պիտի կարդան։

Տ. Ճ. Ռ. Կըլէ. Բարիին և չարին, ուղիղին և սխալին, եւն. միջեւ դարերէ ի վեր խուռ պայքար մը կը մղուի։ Ինչ է պատճառը։ Չհոգը պիտեր։ Բայց իրողութիւնը այս է։ Այս յաւիտենական պայքարը մեղքի պայքարն է։ Ինչո՞ւ մեղք կայ աչխարհի մէջ։ Չհոգը կրնար պատասխանել այս դժուարին հարցին։ Եւ սակայն Աստուած, երբ ստեղծեց մարդը, զանիկա անօդնական չթողուց մեղքի պայքարին մէջ։ Կը փափաքիմ յիչել քանի մը միջոցներ, օգնութիւններ, որոնցմով Աստուած կ'օժանդակէ զմարդիկ անոնցմէ ընտիր այս պայքարին մէջ և յաղթել մեղքի փորձութեանց։ 1. Խիղճ։ Մարդ ասով կը ճանչնայ և կ'որոչէ բարին ու չարը, ուղղը եւ սխալը, որպէս զի ընտրէ բարին և ուղղը ու մերժէ չարը և սխալը։ Խիղճը մարդուն համար առաջնորդի մը կամ դիակի մը բարերար պաշտօնը ունի։ Ծնողաց և ուսուցչաց առաջ պարտականութիւնն է տղայոց խղճին միչտ լոզալ։ Խիղճը ինքնիչխան, անսխալ չէ միչտ։ Խիղճը յաճախ կը դրդէ մեզ ընել ինչ որ բարի և ուղիղ է։ Բայց երբեմն ալ կ'առաջնորդէ մեզ չար և սխալ բանի։ Խիղճը իր պատուհասութեան համեմատ կը զօրանայ։ 2. Սբ. Գիրք։ Մարդուն խիղճը առավ կը լուսաւորուի, որպէս զի մարդ ճանչնայ նաև իր անձը, կեանքին նպատակը և հոգեւոր փրկութիւնը, որպէս զի խիղճը դրդէ զմարդ ընել ոչ միայն ինչ որ բարի և ուղիղ է, այլ ընել ինչ որ Աստուծոյ կամքին համաձայն է։ Ահա Սբ. Գիրքին գործը։ Ծնողաց և ուսուցչաց պաչտօնն է սորվեցնել տղայոց ոչ միայն կարգ մը գիրքեր ու չաս մը ուխտեր, այլ մանաւանդ գիրքերուն գիրքը — Սբ. Գիրքը։ 3. Սբ. Հոգի։ Պէտք է ճանչնալ ոչ թէ միայն բարին և ուղիղը, այլ մարդ, որպէս զի իր կամքը բաղարուկին յօժարեցնէ անոր, հզօր աղդեցութեան մը կը կարօտի, ինչպէս յաճախ կը կարօտինք բարեկամի մը անդրաժեչտ օժանդակութեան։ Սբ. Հոգին մեր բարեկամն է։ Անիկա կը յօժարեցնէ մեզ ընել ինչ որ կը վարանինք կատարել։ 4. Աղօթք։ Մեր երկնաւոր Հայրը մեզի չատ մօտ է։ Անիկա չարունակ կը հսկէ մեր վրայ։ Մեր փորձութիւններու և անկումներու ատեն կրնանք աղօթքով դի-

մել, մօտենալ երկնաւոր Հօր, որ ազատէ մեզ։ Մեր ատեն, դարձատեղին մէջ կրնանք ազօթքով դիմել Աստու և խնդրել իր ամենակարող օգնութիւնը ու ձեռնտուութիւնը։ Աստու անունը՝ «ամենազօր լսող Հայր» է։ Յ. Եկեղեցի։ Հոն կան աշխատութեան ուրիշ ճիւղեր, որոնցմէ մէկն է Ե. Բ. Ընկերակցութիւնը։ Երկար տարիներէ ի վեր այս Ընկերակցութեան համար միշտ ջերմ համակրութիւն մը տածած եմ։ Կը մաղթեմ որ անիկա թռուլ և ազդեցութեամբ ամէն և զօրանայ։ Երիտասարդներ պէտք ունին պարկեշտ երիտասարդներու։ Այս վերջիններէ պէտք է գործեն եկեղեցիին պայծառութեան համար։ Մեր զաւակներուն համար փորձութիւնը անխուսափելի է։ Ճշմարտութիւն մըն է այս։ Ջերծ չենք կրնար ըլլալ փորձութիւններէ, որոնք ամէն օր զօրաւոր կերպով կը ոտնձգեն յարձակիլ մեր վրայ։ Փորձութիւններ պէտք չէ իրը չարիք նկատել։ Բան մը որ փորձուած չէ, ընտիր, պատուական չհամարուիր։ Մեր առաքելութիւնները, եթէ չփորձուին, անյարդ, անարժէք կը մնան։ Ահա հինգ միջոցներ, օգնութիւններ, որոնց ամէն մարդ պէտք ունի կեանքի պայքարին մէջ։ Անոնք որ կը ջանան օգտուիլ առանցմէ, ճշմարիտ մարդ կ'ըլլան։ Ծնողքներ, կրթեցէք ձեր զաւակները այս առողջ կրթութեամբ։ Երիտասարդներ, ցորչափ աշխարհի մէջ կայ այս պայքարը մեզքի դէմ, պէտք է ընդունիլ թէ անհրաժեշտ, անխուսափելի պէտք մը պիտի ունենալ յիշեալ միջոցներուն, օգնութիւններուն։

Տ. Մ. Պէճն (Թուրք.)։ Կը յուսամ որ կարող չեղայ բան մը հաւելնել թէ՛ Ընկերակցութեան 25ամեայ տեղեկագրի ընթերցումէն և թէ՛ Տ. Կրնի ուղերձէն։ Ներկաներու առաջարքաղմութիւնը և քաղցրալուր երգերը սակայն կը քաջալերեն վիճաբանի մը խօսք բանել։ Բայց մեծագոյն քաջալերութիւնը, համարձակութիւնը կ'ունենամ դէմ մէկ, երկու խօսք ըսելու երբ այս պահուն կը յիշեմ մեծամեծ, զարմանալի գործերը, զորոնք կատարած են և կը կատարեն բովանդակ աշխարհի համանուն ընկերակցութիւնները։ 32 տարիէ ի վեր Թուրքիա կը գտնուիմ։ Եւ կը խորհիմ թէ ո՛րչափ չուտ տասհեցաւ ժամանակի այս երկար միջոցը։ Արդարև 25 տարին երկար ժամանակամիջոց մըն է։ Բայց դարձեալ կը վկայէք թէ ո՛րքան արագ անցած է ան։ Ի սրտէ կը փափաքիմ, կը մաղթեմ որ առաջիկայ քառորդ դարը ձեր Ե. Բ. Ը.ի համար արդիւնաւոր չրջան մը ըլլայ։ Ջանացէք աշխատիլ անմահ հոգիներու փրկութեան համար։ Ե. Բ. Ը.ի մը առաջին նպատակը պէտք է ըլլայ աշխատիլ, ջանալ, զօրանալ ուրիշներու բարոյական և հոգեւոր վիճակին բարւոքման համար։ Որպէս զի անդամները յաջողին իրենց այս բարի ձեռնարկին մէջ, անոնք պէտք է նախ հոգ տանին իրենց հոգեւոր վիճակին։ Եւ որպէս զի անոնք հոգ տանին իրենց հոգեւոր վիճակին, պէտք է որ զԱստուած խորապէս ճանչնան և զգան։ Հաւատալ և զգալ բոլորովին տարբեր բաներ են։ Սորվինք զԱստուած զգալ մեր սրտի խորերուն մէջ։ ԶԱստուած զգալ դիւրին բան չէ։ Պատրաստ ճանաչ և պատուական զաւակ մը իր հօր բացակայութեան միջոցին, իր մէկ փորձութեան կամ անկումին մէջ, իսկոյն կը զգայ անոր ներկայութիւնը, և կը հարցնէ իւրովի. «Եթէ իմ հայրս հոս գըտնուէր, ինչ պիտի ընէր ինծի։» Այսպէս թէև Աստուած մեր քով չէ, բայց երբ կը զգանք զինք մեր մէջ, այն ատեն պիտի լսենք Աստու քաղցր ձայնը և պիտի տեսնենք զԱնիկա։ Պէտք է զԱստուած խորապէս հասկնալ և զգալ։ Կրնա՞նք ըսել. «Անիկա իմ երկնաւոր Հայրս է։» Ջանանք միշտ զԱստուած զգալ։ Եւ անա ուրիշներու օգտակար ըլլալու փափաքը տակաւ պիտի զօրանայ մեր մէջ, ու չատ չանցած՝ իր բարերար արդիւնքը պիտի տեսնենք։ Լաւ բան է հաւատալ, յուսալ, վստահիլ Աստուծոյ։ Եւ ոտկայն լաւագոյն է զգալ զինք և Աստու զարմանալի ու անմահ ակը մեր սիրտերուն, հոգիներուն մէջ։ Ջանացէք օգտակար ըլլալ նախ ձեր անձերուն և ապա ուրիշներու։ Այս է իմ միակ փափաքս և մաղթանքս ձեզի համար։ Աստուած օրհնէ ձեզ և ձեր բարեհոգատակ ջանքերը։

Վէրդ. Ա. Պ. Շմաւոնեան. Բոլորովին անտեղի, սխալ գաղափար մը կայ աշխարհի մէջ թէ կրօնքը կը զրկէ զմարդ իր տնական իրաւունքներէն։ Եւ այդ պատճառով չատ վնաստուններ հեռի կը փախչին և վերջապէս կը պատին անկէ։ Ընդհակառակն կրօնքը կը պահանջէ մարդին որ ունենայ ժայռի նման հաստատուն, անշարժ նկարագիր մը։ Քրիստոնեան մարդ է բաւին բովանդակ նշանակութեամբ։ Ամէն մարդ կրնայ ըլլալ տնտուկ, կորովի, ճշմարիտ Քրիստոնեայ։ Մարդկէ կը զարմանայինք քաջութեան վրայ Պետրոսի, Յովհաննէսի և ուրիշ առաքեալներու, որոնք անվախճար կը յայտարարէին թէ իրենք Աստուծոյ ծառաներն էին։ Կրօնքին հիմնադիրը, Յիսուս Քրիստոս, էր քաջ։ Անիկա անվախօրէն խարազանով դուրս որտարկեց առաջին մէջ արջառ, ոչխար, աղաւնի վաճառողները։ Բովանդակ Երուսաղէմ կը վախնար, կը դողար Անկէ։ Յիսուսի քաջութիւնը նոյնն է երէկ, այսօր և յաւիտեան։ Իր մանկութենէն մինչև վերջին չունչը նոյն առնոյն Յիսուսն

էր։ Ճշմարտապէս արի անձն է այն, որ պիտի ու-ըլէնեըս համակիր, կարեկից ըլլալ։ Յիսուս սիրուդ, համբերող, ներող էր։ Բրիստոնեան պէտք է Աստր նմանող ըլլայ։ Ատոնք որ կ'ուզեն Բրիստոնեայ ըլլալ, պէտք է անպղտղտ քայլերով հետեւին Բրիստոնէութեան հիմնադիր-Աստ֊ծոյն։ Ճշմարտապէս կորովի Բրիստոնէական նկարագրի համար էական է հաստատամտութիւն։ Շատեր վայրկենական ոգեւորութեան մը ներքեւ ապնաւութիւն ցոյց տուած են։ Սակայն Բրիստոնեան պէտք է միշտ անպլպլ կերպով, հաստատամտութեամբ կենայ նոյն բարձր մակարդակին վրայ։ Այսպէս էր Բրիստոս։ Աստր կեանքը սկիզբէն մինչեւ վերջը նոյն բարձր նպատակը, նոյն անփոփոխ, անվեհեր նկարագիրը կը ցուցնէ։ Գերմանացի հռչակաւոր նկարիչ Մ. Հոֆման գծած է գեղեցիկ նկար մը, «Պատանի Յիսուս,» որ կանգնած է ձեռքերը տարածած է իր Արեւելեան տարազի լայն թեզանիքով։ Եաեւէն մարը մանող Արեւելեան ճատա-պայմնները Աստր տուները կը ձգեն իր առջեւ, ուր, խորտուբորտ վանդին վրայ, Յիսուսի տուները նե խաչի մը ձեւը կ'առնէ։ Այսպէս Աստր երեսը իր մանկութենէն իսկ գէպ ի խաչը դարձած էր, և իր բոլոր կեանքին մէջ անպղտղտ քայլերով ու անվեհեր կամքով գէպ ի խաչը կը գիմէր։

Փրոֆ. Յ. Հ. Ձեֆելեան. Սիրելի բարեկամներ, ձեր ներկայութիւնը վկայութիւն մըն է իմ եւ մեր Ընկերակցութիւնը ունեցած է իր բարի ազդեցութիւնը այս մեծ քաղաքին մէջ։ Մորին չնորհակալութիւնն ձեր բարոյական քաջալերութեան համար։ Շնորհակալութեան կարեւոր բաժին մը ունինք նաեւ դեղեցիկ, չնչին ուղերձներուն համար, զոր բանը հաձելան հիմա լսեցիք մեզ մեր Պատ. բարեկամները։ Կը պատմուի իմ Ռուս մեծահռչակ նկարիչ մը մպզեցած բարձրաբերձ Հիմալայայի սեզ սարերէն նկարելու համար հոյակապ տեսարանը ձիւնապատ լեռնապատիճին, որ գարերէ ի վեր մըսուած կը մնայ ամպերէն վեր, երկինքի չինչ կապոյտին մէջ։ Աստր ընկերացող երկու առաջնորդները չատով վհատեցան և ետ գարձան։ Իսկ սա անվեհեր չարունակեց իր արկածալից վերելքը։ Ելաւ վեր, վեր, աւելի վեր, մինչեւ որ հասաւ լերան էն բարձր կատարին, ուր ա՛լ չորչորան արեւը իր բոսորագոյն և ցոլացող ճառագայթներով կը չորար ոսկեհատիկաձեւ ձիւնին վրայ։ Նկարիչը հոն կանգ առաւ, և կատարին չանձնոց չքնաղ պատկերը, զոր յիշեալ տեսարանը կը պարզէր իր առջեւ, ու վար իջաւ։ Ազնիւ երիտասարդներ, մարզկային դժուար մրջոյրներէն ելէք վեր, վեր, աւելի վեր, հասաքի բարձրութեանց վրայ, և տեսէք թէ ինչեր կան Աստուծոյ քով։

Ընկերակցութեան Կէս-Յոբելեանին առիթով նոյն դիշեր «Բարեկամ»ներու Գումարտուի ազօթաժողովին մէջ տեղի ունեցաւ ուրիչ հոգեւոր ժողով մըն ալ, որուն մէջ երեք Պատ. անձեր խօսեցան խմատալի, չնչին ուղերձներ.

Տ֊ր. Հ. Ս. Պաբըճ. Երիտասարդներ և ուխտիներ չատ մը նկատումներով կը տարբերին իրարմէ։ Անոնք ունին իրենց սովորութիւնները, ճաչակները, նախապատութիւնները, եւն. և սակայն ամէն երիտասարդ ունի սիրող, կամեցող Ես մը, հոգի մը։ Արդ մտնատուորապար երիտասարդներու համար կը ներկայանայ մեզ սա կենսական խնդիրը, «Երիտասարդ մը ինչ պէտք է ընէ իր անձը։» Շատ մը պատասխաններ կրնան տրուիլ այս հարցման։ Բայց ինձ կը թուի թէ երիտասարդ մը սորվելու է 1. կառավարել իր անձը։ Դիւրին չան է որ մարդ իր անձը կառավարէ, միշտ ուղղութեան, ճշմարտութեան ճամրուն մէջ քալէ։ Ճատապի է որ չատեր յաճախ անկարող են իրենց անձերը կառավարել։ 60 տարի առաջ ծննդավայրիս Կիբակիոյ Դպրոցի գասընկերներէս մէկը Նիւ Եորք գնայ։ Սա չատով անձնատուր եղաւ իր կիրքերուն և ինկաւ աչխարհի հաճոյքներու հոսանքին մէջ։ Ինչ ժամանակէն վերադարձաւ իր տունը, ուր մնաւ 25 տարեկան ծաղիկ հասակի մէջ։ Ինչո՞ւ։ կարող չեղաւ իր անձը կառավարել։ Գոլէճի իմ ընթացարար կարգս կը բազկանար 140 ուսանողներէ, որոնց մէկը մնաւ 3 տարի վերջ։ Ինչո՞ւ։ Անիկա չկրցաւ իր անձը կառավարել։ Մեր կիրքերը կառավարելու, գաղելու, սանձելու քաջութիւնը ունինք։ Եթէ չունինք, մեր զօրութեամբ չենք կրնար ձեռք ձգել զայն։ Ձորատարագէտ մը կը ձեռնարկէ վիճիտարի կամուրջի մը չինութեան։ Երկաթէ խոչոր կապ մը գետեղելու պէտքը անդրաժեչտ կը գտնայ։ Արուեստագէտը, որ կարող չէ անձնական զօրութեամբ իրագործել իր ծրագիրը, չյաւատասիր։ Կը գիմէ ամենակարող էլեկտրականութեան յորդ հոսանքին։ Եւ ահա հասած է իր նպատակին։ Հոգեկան աչխարհի մէջ ալ Աստուած պատրաստ է ձեռնտու ըլլալ, օգնութեան հասնիլ մեզի։ Մեր Անիկ ընդունած զօրութեամբ միայն կրնանք կառավարել մեր անձերը։ Ջ. Նոյէլ իր անձը։ Ինչ բան։ Բարձրագոյն կրօնական նպատակի մը։ Ինչ է մեր նպատակը։ Ինչ բանի նմանած ենք մեր անձը։ Շատեր կը բացագանչեն, «Մենք հասնելին կը հետեւինք։» Երբեք խորհած իսկ չեն թէ ինչ բանի համար կ'ապրին։ Պէտք է ունենալ ոչ

թէ միայն մէկ նպատակ, այլ անոր ծառայեցնել մեր անձը։ Շատեր պիտեն լաւագոյն, ազնուագոյն բաներ, բայց կ'ընտրեն սորերն, գէթ չպժգահլիներ։ Պէտք է մեր անձը նուիրենք, ծառայեցնենք բարձրագոյն հոգ. նպատակի մը։ Ինչ պէտք է ըլլայ մեր բարձրագոյն նպատակը։ Ծառայել Աստուծոյ։ Պէտք է Աստու նուիրել մեր սիրտը, բովանդակ անձը։ Աստուծոյ ինչպէ՞ս կրնանք ծառայել։ «... պղտիկներէն մէկուն միայն պատմի մը պակ չուր կը խմցնէ։»

Վեր. Յ. Գ. Գրէֆֆըհան (Թուրք.)։ Ե. Բ. Ընկերակցութիւնները ընտրած են բարձր և վեհ նպատակ մը — մտաւորական, բարոյական և հոգեւոր զարգացում։ Հոգեւոր զօրութիւն։ Այս նպատակին ծառայելը դժուար և տարօրինակ կարեւոր է։ Սոյն երեք նպատակներուն էն կարեւորը հոգեւորն է։ Բայց երիտասարդներու հոգեւոր դժուարութիւնը, վտանգը ինչ է։ Անոնց տասչին և աչքառու դժուարութիւնը, վտանգը բարոյական է։ Դէտահասներու սրտէն տպաւորած խորհուրդներ, ազատ զգացումներ հանել, արմատախիլ ընել՝ ո՛րչափ կարեւոր գործ մըն է։ Անոնք չատ փորձութիւններ ունին։ Ինչ է երիտասարդի մը մեծագոյն վտանգը, անպարտանելի կորուստը։ Կուրծքին հետեւիլ իր կործանարար փափաքներուն, կիրքերուն և քմահաճոյքներուն։ Եւ անա կորուստած են իր էն նուիրական բաները, զորոնք ո՛չ անկարելի է ձեռք բերել։ Այդ վիճակը երիտասարդի մը էն վտանգաւոր ժամանակն է։ Երբ երիտասարդ մը կրօնական խնդիրներու, ճշմարտութիւններու մասին տարակոյսներ ունի, մօտեցէր անոր։ Անձնական աշխատութիւն, անձնական խօսակցութիւն, ակռնջի ըսած խօսքեր։ Անա օգտակար ըլլալու լաւագոյն եղանակը։ Օր մը երբ Կ. Թ. Գոլէճին մէջ կը գտախօսէի, ուսանողներէն մէկը յանկարծ հարցուց ինծի. «Դուն բանտներուդ կը հաւատա՞ս։» Այս խօսքին մէջ ճշմարտութիւն մը կայ։ Մեր սորված բաները իւրացուցած ենք։ Եթէ այո, կարող պիտի ըլլանք ասելի խորունկ, աներեսյան աղերսութիւն մը գործել ուրիշներու վրայ։ Երիտասարդ մը երբ կը զգայ թէ Քրիստոս չէ անձին փրկիչն է, անկա՛ր ասած պարտականութիւն կը տեսէ ուրիշներու մօտենալ և անոնց պատմել Աստուծոյ զարմանալի սիրոյն գաղտնութիւնը, պատուհասնութիւնը։ Անա դէտահաս մը յաւիտենական կոչուածին փրկելու պարզ, համոզիչ ճամբան։ Փողոցներու մէջ գեղեցիկ դիմագիծն սրտին մէջ փոխուելու անհաճ էակ մը կայ։ Այս ատիթիս ձեր Ե. Բ. Ը.ին թելադրութիւնն մը ունիմ։ Դէտահասներու հետ անձնական աներեսյութիւնը մշակեցէք։ Պատանիներու, երիտասարդներու հետ հոգեւոր փրկութիւնն, յաւիտենական կեանքի և ուրիշ ճշմարտութիւններու վրայ խօսիլ ամօթ է։ Եւ սակայն խօսեցէք այնպիսի բաներ, որոնց անձնապէս կը հաւատաք։ Ու քաղցրութեամբ խօսեցէք։ Առաջիկայ տարւոյ մէջ փորձեցէք այս ուղղութեամբ աշխատիլ, և կը վստահացնեմ ձեզ թէ Աստուած պիտի օրհնէ ձեր Ե. Բ. Ը.ի ջանքերը։

Վեր. Գ. Հ. Տոմպալեան. «Երիտասարդներուն զարդը անոնց ոյժն է» (Առակ. Ի. 29)։ Երիտասարդի մը իրական զարդը անոր նկարագրին մէջ պէտք է փնտռել։ Նկարագրի ոյժ։ Երանի՛ թէ կարող ըլլանք վերլուծել Նէթոփէէ բառը։ Թուենք քանի մը յատկութիւններ նկարագրի ոյժին, որ երիտասարդի մը էն պատուական զարդն է։ Ա. Ժրաջանութիւն։ Ո՞վ կը սիրէ ծոյլը։ Նայէ հաւժկտ. բայց ծոյլ երիտասարդի մը, որուն մէջ մեռած է գործունէութեան որդը։ Նեղկայ միքրոպեան զարու անհամար մանրէներէն հատ մը իսկ լնկած չէ անոր մէջ։ Ծոյլ մարդիկ անպէտ ծանրութիւն, վնասակար բեռ են մարդկութեան։ Իսկ ժիր երիտասարդը վառ ու պարծանք է իր ծնողքին և իր երկրին։ Անկէ հետէ կը փախչին աղքատութիւնը և թշուառութիւնը։ Իսկ յաջողութիւնը, երջանկութիւնը անոր վերապահուած են։ Բ. Բարոյական ոյժ։ Զգնա՛ղ զարդ։ Երիտասարդ մը այս ոյժով կրնայ դիմագրաւել զինք պաշարող բազմաթիւ փորձութիւններու, և Յովսէփի նման անվեհեր ըսել լսիրչ մեղքին. «Ինծի մի մօտենար, չեմ կրնար մեղանչել և դիս կործանել. չեմ կրնար առել, կեղծել, խարդախել. ոչ, չեմ կրնար։» Բարոյական նկարագրի ոյժով միայն կարելի է մեղքին դուռը չամչամել։ Եթէ բարին չսիրէք, վատահ եղէք որ անչուչա չարը պիտի սիրէք։ Յ. Ժուժկալութիւն։ Օրհնեա՛լ զարդ. ժուժկալ երիտասարդին դէմքը վայլուն և աչքերը պայծառ կ'ըլլան։ Ո՛րքան ախորժակելի են վարդերը, որոնց կոկոնները խամրած են։ Ժուժկալ երիտասարդը միայն կրնայ Դանիէլի նման զսպել իր ախորժակը, ցանկութիւնները և ուրիշ կիրքերը։ Ժուժկալ երիտասարդ մը, որ հետի կը պահէ իր ոտքը Բաքոսի տունէն, համարձակօրէն կը յայտարարէ, «Ես չեմ խմեր։» Անիկա ունի տուն մը (home), որ պարզ բնակարան մը չէ։ Հոն տակին բան իր տրտին պէս չէն, դէմքին պէս վայլուն և ձեռքին պէս մարուր է։ Դ. Ընկերասիրութիւն։ Երիտասարդ մը, որ ոյժով, զօրաւոր է այս կիրքով, կրնայ իրեն սպառնացող բարոյական անկումը, սկեպտիկութիւնը, անկրօնութիւնը խափանել։ Այս կիրքին մէջ, որ խ-

բաւամբ կը կոչուի պիրքերուն Գիրքը, ամէն ախոյ բալաման և ամէն մեղքի դեղիթաի կայ։ Անկէ կը տպվինք թէ Աստուած մեր Հայրն է, և Քրիստոս՝ մեր Փրկիչը։ Յիսուսի Հոգին երբ բնակի երիտասարդի մը մէջ, զօրաւոր կ'ըլլայ ան։ Այդ ոյժը կը մղէ երիտասարդը սիրել զԱստուած բոլոր զօրութեամբ և ընկերը՝ իր անձին պէս։ Ահա Քրիստոնեայ երիտասարդին պատուական, իրական, յաւիտենական ղարդը։

Կ. պոլիս Գ. Ս. ԳԱԲՐԻԵԼԵԱՆ

ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ԿԵԱՆՔԵՐ

Նոյեմբերի 23րդ օրը Խարբերդի միսիոնարներէն Տր. Պարնըմի ուխտուստմեակը ուսուցչաց իր տան մէջ։ Շնորհաւորելու եկողներէն պէտք է յիշել տեղական Հազիմ պէյը, Տ. Յոսէով Ե. Վ. Պէհրիկեան և Ամերայ առաջնորդ Տ. Արտաշէզ վ. Գալէնեանն որ գործով մը հոս կը գտնուէր այդ օր։ Պոլսեցական միսիոնարները հետզհետէ իրենց խնդակցութիւնը յայտնեցին Տր. Պարնըմի, իւրաքանչիւրը պատրաստած մանչական մը նուէր ընկերով։ Եփրատ Գոլէճի երէց կարգի ուսանողներն ալ, յարմար պատեհութեամբ մը, վարժապետներու հետ փութացին շնորհաւորել ծերունի միսիոնարը որ միշտ սիրալիր յարգանքներով կ'ընդունէր իրեն այցելողները։

Շնորհաւորութեան և փոխադարձ շնորհակալութեան բոլոր այս պարագաներուն մէջ ինչ որ նշանակելի և ուշադրութեան արժանի կը մնար՝ Տր. Պարնըմի հանդէպ ժողովուրդին ցոյց տուած այնքան չատ և այնքան անկեղծ սէրն ու պատկառանքն էր. և սիրկա չատ բնական պատճառով, երբ անկարգ մը զարձնելք քննելու այն աչխատասիրեալ տարիները զոր այս անձնուէր միսիոնարը անցուցած է Խարբերդի մէջ։

Ինչպէս կը պատմեն մեր հայրերը, յիսուն տարի առաջ Խարբերդի մէջ մատով կը ցուցուէին ժամագիրք կարդացողները. իսկ եթէ ժամագրքին հետ Նարեկն ալ կարդացող մը գտնուէր, ա՛լ ան մէկ հատիկ ուսեալն էր քաղքի բնակիչներուն։ Կրթական այսչափ խոշոր վիճակի մը մէջ ապրող ժողովուրդին կրօնական վիճակն ալ կրնաք երևակայել։ Սակայն երկար չտիսի տևէր այդ չըջանը. 1855ին Մր. Տընհոր, 1857ին Մր. Ա. լէն ու Մր. Հիւլըը և 1859ին Տր. Պարնըմ գալով կրթական և նոր ու լուսաւոր պարագաներ մը բանալ կը խոստանային։ Քանի մը տարի կենալէ վերջ Մր. Տընհոր կրկին Ամերիկա վերադարձաւ։ Մր. Հիւլըը երկար տանի աչխատելով վերջապէս կրցաւ հիմնել դպրոց մը, որ կ'ապրի այսօր Եփրատ Գոլէճ անուանով։ Բայց, քանի որ ծերունիները չէր թողատրեր գինք քիչ մը աւելի ապրիլ օտարութեան մէջ, ան ևս Ամերիկա գարձաւ հոն անցընելու համար իր վերջին օրերը։ Անկէ ատկին 47 տարիներէ ի վեր Տր. Պարնըմ է որ աուն, տեղ, գնահատ թողած՝ ապի ի լոյն կ'աչխատի խարխերպի մատուր ու բարոյական ապնուացման համար։ Կարելի է որ Խարբերդի ժողովուրդը այսչափ տանի իր օգտին համար նուիրուած միսիոնարի մը հանդիպ սէր ու հանակրանք չտածէ իր մէջ։ Սակայն տասի չի լինար դեռ։ Տր. Պարնըմի յաջողութեան երկրորդ և կարևոր մէկ պատճառն ալ սա է որ ան աչխատած է միշտ, ու կ'աչխատի ապրիլ իրը գործնական օրինակ մը առնոց՝ որոնց կը քարոզէ ինք։ Իրեն տարեկից չատեր կան այսօր Խարբերդի մէջ, որոնցմէ և ոչ մէկը կրնայ իր կեանքին դէպք մը յիշել ուր Տր. Պարնըմ գործնականով հակատած ըլլայ իր քարոզածներուն։ Մինչդեռ հետևիլ պարապան, զոր Տոքթ. Յարութիւն էֆ. Հէքիմեան կը պատմէ, կը ցուցնէ թէ ո՛րչափ զգուշութեամբ աչխատած է ան՝ իր խօսածները իր իսկ կեանքով ապրելու։ Ծանր հիւանդութեան մը տանի Տր. Պարնըմ յիշեալ բժիչկը կը կանչէ, տնկէ դեղ մը ուզելու համար։ Բժիչկը կ'ըսէ որ տանին տատ կէս պատառ պինի խմել տրամադրած է իրեն։ «Սակայն,» կը պատասխանէ հիւանդ միսիոնարը, «ես պինի չեմ խմեր քարոզած եմ ժողովուրդին. ասոր համար, եթէ պիտանի թէ մինակ պինին է որ կրնայ պիս տատուջացնել՝ պատրաստ եմ մեռնելու, որպէս զի ուրիշներ չի գայթակղին իմ օրինակով։» Գինի խմել մեղք է բանալ քարոզներէն որպիսի քանիներ այս քաջութիւնը պիտի ցուցնեին, եթէ պարագան իրենց ալ ներկայանար նոյնութեամբ։ Ուրիմն, ով պատ երէցներ ու միսիոնարներ, եթէ կ'ուզէք իրական ծառայութիւններ ընել, ձգմարիտ առաջնորդներ ըլլալ ձեր հօտերուն, ահա ձեզի օրինակելի կեանք մը. օրինակեցէք զայն, օրինակեցէք մանաւանդ անոր անձնուիրութեան և իր քարոզածներուն համաձայն ապրելու երկու յատկանիշերը՝ որոնք այնքան պատկառելի ըրած են այդ կեանքը։

Խարբերդ ՅԱԿՈԲ ԱԼԱՇԱՆԵԱՆ

Փրոֆ. Նիկողոս էֆ. Թէնէքէճեան, Եփրատ Գոլէճի վարժապետական ժողովին մէջ, ի ներկայութեան ուսուցչաց և միսիոնարաց, հետևեալ պերճեցիկ ուղերձը խօսած է Տր. Պարնըմի ուրախառնական առիթիւ.

«Տարիներու լեռնաշարէն ժեռուա քղանցքնե-
րէն ու մթին հովիտներէն կորովի ոգիով ու համ-
բերատար քայլերով յուչիկ յուչիկ յառաջացած,
առաքարներն ու խումբերը ընդոստնելով, մայրաք-
ներէն ու անապատ պահառանդներէն վեր, խոն-
ջէնքի պիծերով հագիս ակօսուած ճակատով և աս-
կանն ու արի կեցուածքով մը, այսօր կեանքի 80րդ
տարեձանը ներկայացնող ազնիւ հնաչրթա ցցուն
կառարէ մը վճիտ ու պապղուն երկնակամարի մը
յատակին վրայ հին արձան մը կը ցուցապրէր
դուք, ով կայսեր ու պետիր ծերութիւն։ Աչ-
խատութեան չրջանակով մէջ տաքուկ չունչով
մնծցած մեր կրթութեան այսօրուան այժը ներկա-
յացնող հին ու նոր մարդերը անհուն չնորհաւո-
րութեանց ու խնդակցութիւններու վանէնջ մը կը
ներկայացնէն այս պերազանցօրէն գործերի տոփ-
թով, Ձեր կենդանի արձանին, երախտապարտու-
թեան կենդանի խունկովը տպցնան։ Դուք իրրև
վաստակաւոր մը բաղմակողմանի, Ձեր կեանքի
օրհնեալ տարարէզին մէջ քարոզդի, դաստիա-
րակի ու ժողովրդապետի լարթր ու իսըր-
թին կոչումները այնքան արդիւնաւոր կերպով
կրցիք միացնել։ Ձեր լեզուաւոր պարծանքութեան
պրեստակը հիւսել՝ ապագային մեր սիրելի աչխա-
տասիրութեանը պիտի լինի։ Բայց այսօր, երբ իմնդիր ու
ժպիտ կը թրթռացնեն մեր հոգիները և սեւ կայսեր
ու վաստահող պերորութեանդ։ Թոյլ տուէք անդամ
մը եւս մեր սրտագին ու անկեղծ չնորհաւորութիւն-
ներու վանէնջը Ձեր ոտքերուն քով գնել, բարե-
մաղթելով յերկնաւոր զօրարի ու բարեյաջող տա-
րիներ ձեզ համար, այնպէս որ ձեր գործունէու-
թեան յիսնամեակին ծննդեամբութենէն վերջ կա-
րող լինինք միասին ձեր դարատոնը ու հարիւրամ-
եակը տօնել, հրապարակելու համար անչուշտ իմ
աչխատութեան ապատուն ոլեղերական ու յաւի-
տենական արդիւնքներ ունի այս հողագունդին վրայ։

«Մեր անհուն խնդակցութիւնները Միս և Միսիս
Պարնըմի կը յայտնենք այս զօրարի տոփթով, և
իրենց հետ մէկտեղ կը ճայնակցինք ըսելով. Long
live Dr. Barnum, our beloved father!»։

ՄՐ. ԱԱՆՏՐՍ

Հոկ. 25ին Գոլէճի չրջանակէն դուրս կլլելու
տանն ձիէն վար կ'իյնայ Մր. Սանտրոս, պլուխէն
կը վիրաւորուի և քանի մը ժամ անգոյ վիճակի
մէջ կը մնայ։ Տր. Շէփրըս հիւանդանոց կը փոխադ-
րէ, իր բժչկական և վիրաբուժական ճարտար մի-
ջոցները կը գործածէ զայն սթոտիւեցնելու և բժըչ-
կելու համար, սակայն առին չանք ապարդիւն
կ'ելլէ ու նոյն օրը Մր. Սանտրոս այս կեանքէն կը
բաժնուի ու իր հանգիստը կը մտնէ։

Յաջորդ օրը ուրբաթ, ժամը 2½ին (Ը. ե.), իր
յուղարկաւորութեան ախուր հանդէսին ներկայ
ըլլալու համար Ամերիկայի Հայ հասարակութիւնը,
Լուսաւորչական, կաթոլիկ ու Բողոքական, իրենց
կղեր ներկայացուցիչներով հաւաքուեցաւ Բողոք.
Ս. Եկեղեցին։ Տխուր մահազանգակին ձայնը կրա-
բելուն պէս, չատ ուելի սիրազգեցիկ սև առուիով
պատած մուսկը բերին ասլև դրին պոչեմի աչա-
կերտները։ Հակառակ եկեղեցին լեցնող խուռն
բազմութեան իսր լուութիւն կը տիրէր։

Առաջնի եկեղեցւոյ նախկին հովիս վեր. Հ.
Աչճեան այս ախուր հանդիսը լանալու համար ուա-
քի եկաս, Սր. Գրքէն պատրագային չարմար կատո-
ներ կարդայ. քանի մը երգեր ուաջարկեց զորնք
երգիչ խմբակը և ժողովուրդը պատրագէն առաջուած
չաս մեղմ երգեցին երգեհոնին ընկերակցութեամբ
զոր կը նուագէր Տիկին Փախալեան.

Վեր. Գ. Գրիգոր, Աստուծոյ ծերունի ծառան
ազօթք մը ըրաւ և յետոյ կարդով խօսեցան Փրոֆ.
Ս. Պէզճեան Կիլիկիոյ Միսիութեան Եկեղեցիներու
կողմէ, Տր. Շէփրըս միսիոնարայ կողմէ և Վեր.
Կ. Մ. Փախալեան Ամերիկայի Բողոքական հասա-
րակութեան կողմէ։

Փրոֆ. Ս. Պէզճեան. Կիլիկիոյ Աւետ. Միսիութեան
մէջ 34 եկեղեցիներ կը գտնուին, որոց 22ը Ամե-
րիկայի չրջանակին կը վերաբերին։ Մր. Սանտրոսի
գործն էր այս եկեղեցիները այցելել և կարծես,
Աստուած, այս գործին համար սրեղծած էր զայն։ Պա-
հանջուած բոլոր ֆիզիքական և բարոյական ու-
ժերն ու ձիրքերը տուած ուունէր իր անձին
մէջ։ Յոգիմանած և զօրաւոր էր։ Յոգնել կամ
վախնալ չէր գիտեր։ Գիչեր կամ ցորեկ սարվերաս-
իին չէր լսեր անոր համար։ Իր աչխատութեան
կեդրոնն էր Ամերիկա, բայց գինքը քիչ անգամ կը
տեսնէինք հոս։ Շրջակայ քաղաքներէն կամ գիւ-
ղերէն մէկին մէջ իր նուիրական գործին գլուխը
պիտի գտնուէր անչուշտ։ Իր տաժանակիր ճամ-
բորդութիւններէն և աչխատութիւններէն վերջ
հագիս թէ տասնըհինգ օր կը մնար հոս, այն ալ
չէ թէ հանգչելու, այլ գործելու և աչխատելու
համար, ու յետոյ նորէն հիւանդ կամ հարուա, ա-
րեւելք կամ արեմուտք կը ճամբորդէր իր համակ-
րանաց և գործակցանքի տարերայ եղող եկեղե-
ցիները այցելելու։ Ընկերասիրութիւնը գէն էր ան յա-
կնաղող ջրերեն։ Այս էր միակ պատճիկը որ այս-
քան հանակրանք ու սէր չտած էր մեր ժողովուր-
դին մէջ։ Քրիստոսի «Քու ընկերդ սիրես քու ան-

ձիով պէս» պատուէրը չատերու համար վերացած կան և անհասկնալի պատուէր է, սակայն Մր. Սանտրոսի համար հասկնալի և դործնական։ Կը սիրէր իր ընկերները ընկէ կամ միսիոնար, կը սիրէր աղքատները ու հարուստները, մանաւանդ կը սիրէր Քրիստոսի աղքատիկ և սակաւ եկեղեցիները։ Անոնց համար իր հանդստութիւնն և ուրախութիւնն բոլոր միջոցներէն կամովին հրաժարած էր։ Չէր կրնար երևակայել թէ ո՛րքան սխուր պիտի ապրէ անոր մահուան լուրը մեր բողոքիքը գանուղ եկեղեցիներու ամէն մէկ անդամի սրտին։ Այնքան չատ կը սիրեն զինքը, ու թէև այնքան չատ կը սիրէր զանոնք։ Կը ցաւիմ անոր բաժանման համար որովհետև բարեկամս էր։ Սակայն սիրտս վիշտով կը լեցուի որովհետև մեր եկեղեցիներուն հաղուագիւտ բարեկամ մ'էր։ Կեանքը ղհողոքնեան ֆեղեցիկ օբինակ մ'եր։ Իր վաղամեռիկ կնոջ մահէն յետոյ կեանքը կարծես իր նշանակութիւնն ու հրապոյրը այլևս անոր համար կորսնցուցած էր։ Կ'աշխատէր ու կ'ապրէր այլոց համար, երբեմն չատ խեղճ ու թշուառ վիճակով մը։ Հանդերձին նորը ու հինը չէր փնտռեր, իր հագուստը պէտք եղածէն աւելի կը նկատէր, կերակուրին անոյշն ու անհամը, սառն ու պաղը իրեն համար տարբերութիւն չէր ըներ, քաղաքացիին հետ քաղաքացիի պէս կ'ուտէր և պիւզացիին հետ պիւզացիի պէս, ձիով կամ հետիոտն երթալը իրեն համար խնդիր չէր։ Մահիճի համար ընտ չէր նեղուեր։ Ինչ որ գանէր՝ անոր մէջ հանգիստ կրնար քնանալ, վերմակը բամպակէ ու անկողինը խոտ ալ ըլլար։ Մահիճ չունեցած տաներն ալ հոգ չէր ըներ որովհետև վարժուած էր պլուխը քարին վրայ դնելով պառկիլ վրայ պառկելու։ Լաւ պարտէզ մ'եր։ Ամէնէն չատ հին պատմութիւնը կը սիրէր, չատ լաւ ալ ուսումնասիրած էր։ Չեմ ճանչնար մէկը որ իրմէն աւելի լաւ պիտնար պատմութիւնը։ Կարելի է որ այս երկրին մէջ ամէնէն չատ ճամբորդութիւն ընող միսիոնարն է։ Լաւ կը ճանչնար նշանաւոր տեղերը։ Իմ կեանքիս մէջ 70–80 միսիոնարներ ճանչցած եմ, չատերուն հետ ալ մօտէն ցաւակցած եմ։ Սակայն տեսած չեմ մէկը որ Մր. Սանտրոսի չափ տաւելութիւններ և տարբերութիւններ ունենայ։ Լաւ յատկութիւններ ունեցող միսիոնարը չատ կան։ Սակայն չեմ ճանչնար մէկը, որ տարբ չափ լաւ յատկութիւններ ունեցած ըլլայ։ Մինչև հիմա սրչափ որ կը փնտռէնք, տակի յետոյ աւելի պիտի փնտռանք։ Շէնքեր չինելու համար ամէնէն առաջ պէտք պիտի փնտռանք իրր անուանագիտա ճարտարապետ, խնդացի վարպետ, գործատուր մշակ կամ ներկարար։ Իրր գործող՝ միսիոնարը պէտք պիտի փնտռեն չատ կարևոր և փափուկ խնդիրներու մէջ, մինչ ընկերները պիտի գայն չատ փնտռանք իրր անկեղծ և մեղ ի սրտէ սիրող միսիոնար։ Վերջապէս պիտի ըսէի թէ այլևս Մր. Սանտրոսի պէս մէկը գտնել անկարելի է։ Սակայն դիտեմ թէ «Ինչ որ մարդոց կողմանէ անկարելի է՝ Աստուծոյ կողմանէ կարելի է։»

Տր. Շեփըրտ. Մր. Սանտրոս 24 տարիներէ ի վեր կը ճանչնամ չատ մօտէն։ Բարեկամս էր ու իր տառապագին մահուան համար չատ ցաւ զգայի։ Այնքան յուզուած եմ որ չպիտի կրնամ իր նկատմամբ երկար խօսիլ։ Փրոֆ. Պէզճեանի խօսքերը մեր բարեկամին նկատմամբ չափազանցութիւն չէին։ Կրնամ ըսել թէ մէկ կողմէն գիտցած ըլլալով իր ունեցած յատկութիւններուն մէկ մասը յիշուեցաւ տառկաւին։ Այս տարբառն պէտ քաղցկեղանի և հիմարութեան ներքև լեցուն գիտ տառնեցող տարբ տարբերի վերջ ալ ինչ կը գիտնամ։

Իր միսիոնար նշանաւոր էր իր գործին մէջ հաղուագիւտ տաղանդ ունէր։ Որոչ դիտեմ թէ ուրիչ ո՛ր տարածքի մէջ ալ աշխատած ըլլար, միշտ տասչին գիրքը գիտի գրաւէր։ Կրնար տասչնտարող փորձիչտոր մը ըլլալ, մնծատառար գրքերու հեղինակ պատմաբան մը ըլլալ, իր բնական քաղաքին ամէնէն հարուստ ու խելացի վաճառականը ըլլալ, մինչ իսկ եւրոպացի կամ Ամերիկացի ամէնէն մնծ քաղաքներէն մէկին մէջ ալ ապրէր։ Հին պատմութիւնն ամէնէն վատահելի աղբիւրը և երկրաբանութիւնն ամէնէն մնծ հեղինակութիւնը ունեցող վարպետը կրնար ըլլալ։ Սակայն ենթադրութիւններ կամ կարելիութիւններ չեն։ Այս բոլոր տարբեր նկատմութիւնն վրայ կը խօսէր, այն ալ մտանդիպի պէս։ Նա իր կարողութիւններուն և տաղանդին վրայ հիացող մը տգած եմ գիտցած օրէս ի վեր։ Շատ հատարակ բան մը նկատէք գործ թիւրեա, սակայն գիս հետաքրքրող կէտերէն մէկն էր իր լաւ ձիեր ճանչնալու կարողութիւնը։ Գիտէր թէ ո՛ւր կը գտնուին աղնիւ, ընտիր նժոյգներ, նշանաւոր ձիերու հայրերն ու մայրերը գիտէր, գիտէր թէ որո՞նց քով են։ Այս պէս կարևոր և հետաքրքրական աղին գիտութիւն և ճանաչութիւն ունէր Մր. Սանտրոս։ Վախճանելէ և հաւատարիմ քարեկամ ՝էր։ մէկը՝ որ իրմէ աւելի կը սիրէր իր բարեկամները։ Յետոս Քրիստոս իր աղնիւն չատ սիրած բարեկամն էր։ Իրեն համար աղին բան էր Այն, ու Անոր անուան փառքը իր պատիւն էր։ Շատ անգամ մէկտեղ ճամբորդած ենք ու միշտ նկատած էի թէ անդադարար խօսակցութիւնը կը վերջացնէր Քրիստոսի գործին ընդարձակման համար իր ունեցած լուսոն վտանգը

ներով և անկեղծ մաղթանքներով։ Ով որ պարծ մը ունենար՝ կրնար ամենայն վստահութեամբ ու նոր յանձնել, որովհետև մաքուր խղճմտանք մը ունէր ու բարի էր։ Իրեն ներկայացող մարդուն պարծը չի կարդացած՝ հանգիստ չէր կրնար ըլլալ։ Դժբաղդ ու անկեղ մարդիկ իր բարեկամներն էին, անոնց երջանկութիւնը պինդ կ'ուրախացնէր։ Շատ գործուր էր, սակայն կրնար իր անձը զոհել։ Իր գործութիւնը իր անձին համար չէր գործածեր, այլ միայն ու միայն Աստուծոյ փառքին համար։ Իր էութեամբ Աստուծոյ յանձնուած՝ Անոր պարծին յատուկ անապատն գործուր ատատ մը ու միջոց մըն էր։ Բրիստոսէ վերջ իր կինը շատ կը սիրէր։ Թիչ ապրեցաւ անոր հետ, սակայն անկէ ընտիր չի բաժնուեցաւ։ Իր պարծը հաստատութեամբ չարունակեց երկրի վրայ, սակայն իր խորհուրդն ալ միշտ վերն էր, երկինքը, ուր կը պատուէր իր կինը։ Մենք մեր բարեկամին մահուան համար շատ կը ցաւինք ու բնական ալ է։ Սակայն ես որոշ պիտի թէ հիմա ինք ամէն տեսակ ցաւէ ու մտատանջութենէ ազատ՝ ուրախ է ու կը հրճուի իր պաշտած Փրկչին և սիրած կնոջ քովը ըլլալուն համար։ Նա իր պլխատուր ու կրնամ ըսել թէ միակ բաղձանքին հասած է։ Կեանքը բանտ մ'էր իրեն համար, ու հիմա այդ բանտէն ազատած է։ Մենք ալ ուրնեն թող իրեն հետ ուրախ ըլլանք։

Վեր. Մ. Փափազեան. Սա ևս մատուկին նայած առենս միտքս կու գայ Մր. Սանասրեան առաջին հանդիպումս ասկէ շատ տարիներ առաջ։ Փոքր ազգ էի ես այն առենն. լաւ կը յիշեմ, Պատ. Մարտիրոսի այս եկեղեցւոյ հովիւ եղած առենն, կիրակի օր մը, Տր. Թրոպրեճ ժողովուրդին նորեկ երիտասարդ միսիոնար մը կը ծանօթացնէր, Հընդկաստան ծնած ու մեծցած, զօրաւոր կայտառ երիտասարդ մը՝ որ այս չրջանակին մէջ պիտի պոռծէր։ Մր. Սանասրեան էր այն։ Տր. Թրոպրեճ նչանաւոր խօսք մը ունէր. «Միսիոնար մը իր աշխատութեան առաջին քանի մը տարիներուն մէջ որո՛ն ազդեցութեան տակ որ գործէ՝ անոր ազդեցութեամբ պիտի տալի մինչև իսր ծերութիւն։» Այս խօսքը ըսող նչանաւոր մարդուն առաջնորդութիւնը և ազդեցութիւնը վայելած է իր պաշտօնէութեան առաջին քանի մը տարիներուն մէջ Մր. Սանասրեան։ Իր ունեցած չատ մը առաւելութիւնները կը պարտի Տր. Թրոպրեճի։ Այո, կը սիրէր մեր եկեղեցինները, որովհետև այնպէս գան առած էր։ Կեանքիս առաջին տարիներուն մէջ տպրած եմ իրր աչակերտ, և վերջին տարիներուն մէջ իրր ընկեր և պաշտօնակից Մր. Սանասրեան։ Իր հոգւոյն ներքին զգացումները կարդալու կարող եղած չեմ, սակայն արտաքին կեանքէն կրնամ դատել թէ իր մէջ երեցած ամենէն որոշ բանն էր «երբ Ս ընկերականութիւնը։ Ինչ կ'ընդունէր թէ այս նուիրական գործին սկսած է ոչ թէ իր ներքին մղումովը, այլ՝ Աստուծոյ տիպմամբ։ Սակայն այս համոզումը պինդ իր գործին մէջ անդոզ ու անտարբեր չէր պահեր։ Աստուծոյ թագաւորութեան համար ունեցած սէրը պինդ անկեղծ և խղճամիտ աշխատութեան առաջնորդած էր, և այս՝ ներքին ուրիչ պատճառ մ'էր որ նա սիրէր եկեղեցիները ու անոնց մէջ աշխատող հովիւները։ Իր այս առաքելութեամբ իր ընկերութեան մէջ ամենէն սիրելի կը վայլէր։ Ինքզինք չէ թէ ընկէր գործողներուն հաստատ կը սեպէր, այլ չատ անգամ անոնց ծառայութիւններ ալ կ'ընդէր։ Ինչն էր որ մեր ժողովուրդը ամենէն սիրելի կը ճանչնար ու կը սիրէր, և մեր ժողովուրդն ու բնիկ պաշտօնեաները միսիոնարայ մէջ ամենէն սիրելի պինդ կը ճանչնային ու կը սիրէին, ամենէն չատ իրեն յարգանք կու տային։ Աչքաթող մէկը էր. կրնայինք վստահ ըլլալ թէ իրեն յանձնուած գործերուն մէջ իրաւունքն ու արդարութիւնը իրենց մաքուր պղտերով պիտի վայլէին վերջապէս։ Իր միտքը որևէ հարկ չէր կրնար ուղղութիւնէ վրիպել։ Իր արդարադատ և ճշմարտասէր ըլլալը պատճառ մ'էր որ անվախ ալ ըլլար։ Հոգ չէր ընար եթէ իրեն գաղափարակից չըլլային իր ընկերները ու հակառակէին ալ։ Ձշմարիտ և անկեղծ ընկերացակից մ'էր. եթէ կրկնութիւն ալ ըլլայ Փրոֆ. Պէզճեանի և Տր. Շէփրրաի բառերուն, առաքելին պիտի ըսեմ, Մր. Սանասրեան ուրիշներու համար մեծ սէր ունէր։ Կինը սիրելց երբեմն ոչ էր, մեռնելէն յետոյ անոր յիչատակները սիրելց ու անոր հետ առնելիմ ծնայ։ Կը սիրէր գպրոցին Փրոֆեսորները և ուսուցիչները, ոչ թէ իրր միսիոնար այլ իրր ընկեր, անոնց միչտ բարիք կը կամենար։ Ընդհանուր մարդկութեան հանդէպ սէր մը ունէր։ Որպէս զի ուրիշները հանդիպատ ըլլային, ինք անհանգիստ կ'ըլար. որպէս զի ուրիշները երջանիկ ըլլային, ինքզինք դժուարութեանց և նեղութեանց կը մատնէր։ Փառքը չէր սիրեր, ցուցամոլութենէ կը խորչէր։ Կեանքին բանալին սէրն է. սիրող մարդը կը սիրէ աչխատութիւնը և ճշմարտութեան համար գոհ իսր յարգանք մը ունի։ Կը սիրէ իր ընկերները և անոնց բարիք ընելու անկեղծ փափաքը կ'ունենայ։ Այսպիսի կեանք մը ապրողը կամ, ուրիշ խօսքով, ճշմարտապէս սիրող մը Աստուծմէ ծնած է. այն որ Աստուծոյ զաւակն է՝ բնաւ չի մեռնիր։ Մր. Սանասրեան ներքին կեանքը չեմ գիտեր, սակայն չատ որոշ գիտեմ թէ ճշմար-

առավէս սիրով մ'էր բառին լեցուն նշանակութեամբ։ Իր այս յատկութիւններով կ'ընդունիմ թէ չատ պէտքի մարդ էր Մր. Սանասըրս։ Սակայն չեմ կրնար ըսել թէ «անհրաժեշտ» էր։ Աստուծոյ համար չատ մեծ խնդիր մը չէ այս, որովհետեւ երբոր գործ մը ունենայ ընելու, Աստուած գործողն ալ կը պատրաստէ։ Ահա ասոր համար է որ բարեկամիս մահուան համար չեմ յաւիր։ Դուք եւ ես պարտականութիւն մը ունինք, այն ալ այս է, Աղաչել Հունձքին Տէրոջը որ յարմար մշակներ հանէ իր հունձքին։ «Հունձքը չատ է ու մշակները քիչ»

Այս ուղերձները կ'ընդմիջուէին երբիչ խմբակին ուրախ երգած անոյշ երգերովը։ Մէկին էր «Փառք և պատիւ,» ու միւսը Մր. Սանասըրսի սիրելի չատ սիրած ու երգածը «Ձօչմուշ փէտէր մուհապպէթիվ, Պիւկ հալըը Ղնայէթիվ»։ Քահանային մը վերջին օրհնութեամբ այս մեծ մարդուն յուղարկաւորութեան հանդէսը վերջացաւ։ Մարմինը փոխադրուեցաւ գպրէ, ուր միխիթարեան չատուկ պերեզմանոցին մէջ թաղուեցաւ։ Մր. Սանասըրսը սեւած չէր ու վերջին պատիւներուն ալ չի կրցի տանիլ. այնքան խուռն բազմութիւն հաւաքուած էր իր անկինդան մարմինին բոլորտիքը, երբ եկեղեցիին պիտի փոխադրէին։ Սակայն վատահ պիտեմ թէ, եթէ 30 տարի ալ երկար հետ ապրած ըլլայի, 30 րոպէի մէջ իր նկատմամբ խօսուածները տեղի չպիտի տար ըսել իր նկատմամբ։ Թերեւս Մր. Սանասըրս 60 տարեկան կար, չատ նեղութիւններ եւ չարչարանքներ կրած էր իր կեանքին մէջ, սակայն բան մը չէ, այս կէս ժամին համար կ'արժէր։ Մենք այսպիսի օգտակար մարդոց օրինակը եւ կեանքը կ'օրհնենք ու չիրիմները ծաղիկներով կը զարդարենք, սակայն Աստուած անոնց երկնային հանդիսա մը ու չաւիտենական կեանք մը տալով կը վարձատրէ։

Մր. Սանասըրսի կեանքը իրաւ պերեցիկ օրինակ մը կրնայ ըլլալ Աւետարանչական բնիկ գործողներու, մանաւանդ իբր միխիթար աշխատաղներու։ Մեր Աւետ. ժողովուրդը ա'լ չը սիրեր բեմին պատգամի պէս քարոզներ տեղացնող պաշտօնեաներ։ Եթէ Փրոֆ. Պէզճեանի բառերը չիսակ էին, բնաւ պատճառ չկայ հակառակը խորհելու, զոհողութեան իրաւ մեծ օրինակ հանդիսացած է Մր. Սանասըրս իր կեանքովը։ Երանի թէ անոր նկարագրականը իր պաշտօնակիցներուն նկարագրականը ըլլար։ Եթէ Վեր. Փափազեան չիսակ պիտած է, անոր արատեւութեան չեմ կասկածիր, ո'րքան մօտ կը կենայ հանդուցեալը իր ընկերները սիրելուն մէջ լաւ Բրիտանիոյ ակտալին Յիսուս Քրիստոսի։ Ինչ նախանձելի վիճակ պիտի ունենային մեր ժողովուրդին անհատները, եթէ Մր. Սանասըրսի սիրոյ հոգին ունենային ընկեր միխիթարներ եւ քաբեխոս պաշտօնեաներ չատ ունենայինք։ «Եղբայր ենք մենք»ը իր վերացական ու երազային վիճակէն իրականութեան պիտի փոխաւէր։

Ուրիչ յաւալի կէտ մը, հաղորդակից է որ փիլիսոփայական եւ մտաւոր առաւելութիւններով ու ձիրքերով օժտուած երիտասարդներ ինքզինքնին Աստուծոյ գործին նուիրեն։ Ո'րքան լաւ պիտի ըլլար, եթէ Տր. Շէփրրսի նկարագրած բազմակողմանի եւ ազդանպատար Մր. Սանասըրսի պէս պաշտօնեաներ չատ ըլլային Տէրոջը գործին մէջ։ Ի սրտէ կը յաւիմ որ Ամերիկացիք եւ Կիլիկեան Մեսրոպեան եկեղեցիները այսպէս ղօրաւոր, խանդավառ, հաւատարիմ, ու Բրիտանական միխիթար մը կորնցուցին։ Սակայն կը մաղթեմ նախ որ անոր կեանքը եւ մահը պինդ ճանչցող կամ իր վրայով լսող բոլոր բարեկամաց օրինակ մը ըլլայ, եւ երկրորդ որ Աստուած անոր տեղը լեցնող այսպէս աստուածութիւններով լի մէկը ղրկէ։

Ամէնամէն ՍԱՄՈՒԷԼ Կ. ԹԱՋԱՏՈՒՐԵԱՆ

ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՈՎԸՆ

Յիսուս, Փրկիչ ու Բարեկամ,
Տուր որ քովէդ միշտ ընթանամ։
Առաջնորդէ ըզնաց ձեռքիս՝
Նոր ոտք եկող մանկան մը պէս,

Որ երբ փայլեաս ա'լ պղտւին,
Փարիմ իսկոյն քու աչք թեւին,
Վրատահութեամբ լքնամ քու կրծիդ,
Վայելեմ սէրդ քաղցրիկ ու պերճ։

Դառնութեանդ դէմ կ'ըլլամ հզօրապէս,
Երբ հոգիս քեզ լինձ մօտ կ'զգայ.
Տուր որ քովէդ միշտ ընթանամ,
Յիսուս, Փրկիչ ու Բարեկամ։

Գ. Յ. ԿԻՒԼԵՍԵԱՆ

ԱՐԲԵՑՈՒԹԵԱՆ ԱԻԵՐՆԵՐ

Ա.

Ապականութիւն Չէբէթ

Ախտ լաւ կը ճանչնամ. տատղ կազմով, չքնաղ հասակով, սիպտակեմ քաղաքագրով, չնարհալի եւ սիրուն պիմագծով պատանի մ'էր Արշակը։ Անոր արտաքինին չափ սիրուն ու պերճելի էր ներքինն ալ։ Ընտիր ձիրքերով օժտած էր զանի Ապարիչը. քաղցրաբարոյ, խոշամիտ, վեհանձն ու ազնիւ հոգի մ'էր նա։ Աստոյ կը միանար նաեւ վայլուն միաք

մը։ Արարիչը կարծես թէ իր սիրուն պարկեշտին ամբողջացուցած ըլլալու համար՝ անուշ ձայն մ'ալ չնարհած էր անոր։ Անիկա, մինչ աչակերա մը ժողովրդային գալրոցին, իր երգեցողութեամբ կը վերացնէր ունկնդիրները։ Ո՞րչափ մեծ յարմարութեամբ արքայան պաշտամունց երգեցիկ խմբին կրնար մէկ ընտիր անդամին ըլլալ, երգել և երկրաւորներուն՝ երկնային երգեցողութեան ճաչակը տալ, երկիւղած ու բարեպաշտ Քրիստոնէից մէջ երկնաշունչ խանդն ու զգայուքը վառել և անոնց հոգիները մինչև Պաշտելիին գահը վերացնել։

Սակայն հօրը մահը անակնկալ կերպով կոդար յետաչրջել անոր պարագաները։ Նա կը ստիպուէր թողուլ այլևս գալրոցը՝ իր օրապահիկը ճարելու և տպրելու համար։ Մարդիկ, որ գրամ չունենալու համար գործի մէջ պօիէչքո ու պոռոտաբերը քիչ անգամ նկատողութեան կ'առնեն, «Գրամ չունիմ, ինչ կ'ընես ըրէ» ասուչ ատացուածը իրենց սկզբունք ըրած՝ Արչակին անուշ ձայնը անոր տպրուստի միջոց մը ընել տալու նպատակաւ գանկիա ընկերութեան առաջնորդելու վրայ բարեկամութիւնը ունեցած էին։

Զոկերձիները մեր մէջ լաւ կը ճանչնաք անշուշտ, Բազտեան պաշտամունց նուիրեալ հաստատիմ տպատարկուներն՝ որ իրենք ալ իրենց կարգին խմոդ ու արբեցողներ են, և որոնց գործն է անպարկեշտ երգերով ապտրել Բազտեան պաշտամունքը և մերթ Հերովդեական կոչունքները, ուր Հերովդեայի անպարկեշտ աղջիկը կը կոքաւէ իր մարմնոյն ու ջիղերուն էն պահչոտ ցնցումները տալով։ Հոն կ'երգուին անունք տեսանքին ներչնչած անբարոյական երգերը՝ պտուելով ու վայելչացնով մարդոց մէջ կիրքերու էն անարգը, հրահրելով և բռնկցնելով զգայուքներու անուրերը և ներդաշնակելով կոքաւողին չարժուքները։

Ահա այսպիսի գործի մը ատաջնորդուած էր Արչակ։ Դպրոցականի պարկեշտ կեանքէն յետոյ այսպիսի ընկերակցութիւնն մը և միջավայր մը անոր համար խիստ օտար էին։ Իր այս գործի սկզբնաւորութեան առեն զգայուքներու ընդվզում մը, խղճի լռիկ բայց զօրաւոր բողոք մը, և ներքին անհանգստութիւն մը կ'զգար իր մէջը, որոնք իր վերուքեան ծառայող ազդարարներ էին։ Բայց նա չի հակցաւ զայն։ Գրամ պէտք էր չահիլ, ու այս գործը անպատիւ գործ մը համարուած չէր գիներն անոր ատաջնորդողներու կողմէ։ Վերջապէս գիրար հակառակ ու չեզոքացնով զգայուքներով ու մտածուքներով կը չարունակէր նա իր առջև բացուած գործի ասպարէզին մէջ և կամաց կամաց կ'ընտանենար անոր։

Մի կարծէք թէ Աատուած մարդս չարին ու յանիին գիմադրաբելու անկարող վիճակի մէջ լքած է։ Ամէն անգամ որ մարքար հոգի մը կ'ապականի, գերկարար զգայուքներու բուռն ուժին դէմ ահաւոր պայքար մը կը մղէ։ Խղճի զօրաւոր բողոքնեբուն՝ խիստ ծանր և գժուարին գիմադրութեան մը վերջն է որ անաւոր անկուսմով մը կ'ինկնայ և կը գլորի ապականութեան մէջ։ Ահա այսպիսի գժուարին պայքար մը Արչակին ալ մղած ու վերջապէս անձնատուր եղած էր իր միջավայրի ազդեցութեանցն։ Ամաններու համանն ըլլալով քանի մը տարիներու ընթացքին մէջ հոգեպ ու մարմնով ապականուած, ապրուած ու քայքայուած էր։ Անիկա մէկ առուս նայած ու զաւակներու հայր եղած էր, բայց ահնանք հօր մը գործուքանքն ու սէրը քիչ անգամ վայելեցուցին։ Անոր ներկայութիւնը ասն մէկ արբեցողի խռովայոյզ և ահաբեկող հանդամանք մը ունէր։ Նա կեանքին մէջ գինովութեան ծմբերէն սմաստուն օրեր չունեցաւ՝ իր ընտանին ապուսպարարոյութեամբն և հայրական քաղցր գորովանքով գորովելու կնոջ ու զաւակաց վրայ, մինչև որ վաղահաս ախտաւորութիւնը զանի մահուան անկոդնդին մատնեց։ Այս օրերուն մէջ միայն սթափած ու զղաստացած իր բոլոր գինովութիւններէն, գրամական քանի մը կը գիտէր զանանք։ Հիմա կը մտածէր թէ անիրաւած էր անոնց, ու այս մտածումը կ'տբլունէր անոր սիրտը։ Ապրիլ կ'ուզէր գէմ գաւնելու համար անցեալ պարտաղանցութիւնն մը։ Ապրիլ սակ սիրելու համար կին ու զաւակներ։ Բայց, ախտ որ կեանքը ապտած էր ու ապահեռիւնը յանիանոպէս կորուսած։ Հիւանդութիւնը կը խլէր իր կուրծքէն կեանքի յոյսը, ու նա կ'արտաուէր գանոպէս՝ յիշելով անտսակութեամբ սպտած կեանքն ու անցեալը։ Էհ, երանի թէ Աատուած այդ արցունքները ապաչխարողի արցունք համարելով ներէր անոր որպէս որդւոյն անտսակ։ Ակզբի այս գժպադդ գոհը ըսին թէ չզղողութեան ախտէն բռնուած էր, ու ա՛լ չի կրցաւ աղտոտել ա նոր յօդտաչէ ճիրանիներէն։ Հաղիւ բոզորած իր երիտասարդութեան չրջանը՝ մեռաւ նա իր եաև որբ թողուլ խնամքի կարօտ կինն ու զաւակները։

Կ'ապաչեմ, ըսէք, պարկեշտ ու պատուաւոր մարդ մը ըլլալու և ընկերականութեան օգտակար անդամ մը ըլլալու համար արդեօք ո՞ր լաւագոյն ձիրքն էր որ կը պակսէր այս երիտասարդին մէջ։ Ինչ որ չնարհած էր Արարիչը անոր, ատաղձ նախանձելի և պատուական ձիրքեր էին, բայց ալքոլը ու միջավայրը ապականեցին այդ ամէնը և կործանեցին անոր կեանքը։

Սակայն ալքոլի միակ զոհը չէ Աբչակը, տարուէ տարի անոր պէս սիրուն և նախանձելի ձիրքերով օժտուած քանի՛ քանի՛ երիտասարդներ կ՚ապականին, կ՚եղծանին ու կը կործանին, ա՜խ։

ԱԼԷՔ ՍՕՏՕ

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ԳԻՐՔԵՐՈՒ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՈՎ

Զարդիս դաստիարակութեան ընդհանուր վարիմք մը կայ ամբողջ այս երկրին մէջ։ Խորհուածը և փնտուածն է այն դաստիարակութիւնը, զոր այլեւայլ ատենաւոր պաշտօնեայ կ՚ընծայեն երկու տեսակ դասարաններու։ Կայ նաև դաստիարակութիւն մը, որ ընտիր պիրքերու ընթերցումով կ՚ստացուի և մեծ չարիք ունի։ Այդպիսի այնպիսիներ, որոնք բնաւ պաշտօնի պատրաստութիւն չեն ընդունած, երբեմն իրարէն ուռնալ եղած են պիրքեր կարդալով։ Մէկ երկու տարիէ իվեր օգտակար պիրքեր կը պատրաստեն Թուրքերէն և Հայերէն լեզուով, և թերեւս այս թիւին ծանկոյին վրայ ծանուցում մը կայ, որու կը հրատիրենք բոլոր մեր ընթերցողներու ուշադրութիւնը։ Այդ պիրքերը կրթիչներ են։ Շատ ուժեղ կը ծախուին։ Ամէն մխիթարիչ, հովիւ, քարոզիչ, ուսուցիչ և Աւետարէրի ուրիշ ընթերցողներ կը խնդրենք որ ամէն ձիգ թափեն այս պիրքերը գնելու համար այնպիսիներու ձեռքը որոնց համար պատրաստուած են անոնք։

Կը յուսանք ի մօտոյ հրատարակել քարոզագիրքեր, Գոհարներ Մանկանց անունով պրպտիկ մը, ժողովրդային սիրելեպրութեան առաջնակարգ պիրք մը պատկերազարդ, Հայերէն նոր քերականը մը պարձակ պատկերազարդ, պրահաչիս և ուրիշ պիրքեր։ Սիրելի բարեկամներ, կրթական այս ճիւղին մէջ մեր աշխատութիւնը թող պարապ չերթայ։

Ա. Ֆ. Չ.

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Օրիորդ պրեսթոնը պղտոյց վրայ

Յարգելի ծնողք, ձեր կեանքն բոլոր պիրք մ՚է, զոր ձեր զաւակներն ամէն օր կ՚ուսումնասիրեն։ Ո՛ւր էր որ հոն միայն կենդանութիւն և բարոյագիտական բաներ պրուած լսէին։ Առաքինի կեանք մը, բարի օրինակ մը մեծագոյն առաջար մ՚է պատանեկութիւնը ուղղելու։ Ասկէ քանի մը տարի առաջ երբ Կ. Թ. Ազգանուց Գոլէճր (Մարաշ) կը պատրաստվէր, օր մը գեղապրութեան դասին մէջ պիտակի որ աշակերտներէն մին, պրիւս տանն միջնամասր ոյլանդակ կերպով մը գաւթս անկած, պրիչը միւս մասներուն մէջ ուղղելով կը պրէր։ Անմիջապէս իմպիսն հասկցայ, և հետաքրքրուելով չուրջս դարձայ ու տեսայ որ աշակերտներու մեծամասնութիւնը ատանկ կը պրէին։ Անտեղմէ մկրտուն տարուցի թէ ինչո՞ւ այդպէս կը պրէ։ Պատասխանեց. «Օրիորդ, պրոֆեսոր գաւթ այդպէս կը պրէք, և ես կը խորհիմ թէ լաւ պրելու համար պրիչը այսպէս բռնել պէտք է։» Այս պատասխանէն չատ չատ ազդուեցայ։ Իրաւ որ ես ալ այդպէս կը պրէի, ուրոֆեսոր քանի մը տարի առաջ ալ ձեռքիս մէջ նամակին վրայ փոքրիկ բժշկական գործողութիւն մը կատարած էր, և վիրաբուժին անզգուշութեան պատճառաւ մատիս կարեւոր ջիլերէն մին վնասուեցաւ, այնպէս որ բաւական ժամանակ չկրցայ այս մատս բաւ պատշաճի գործածել։ Եւ ես նոթեկ ուսուցիչ մը ըլլալով՝ աշակերտներս ատանկ անգիտակ չէին այս բանին և անոնք էին իմ թերութիւնս օրինակելով ինծի պէս պրել։ Ըսեմ ձեզի թէ աշակերտներէս ոմանք չատ գժուարութեամբ կրցան ձգել իրենց այս սխալ սովորութիւնը։ Այս փոքրիկ միջադէպին ապրելուցած բարեպաշտան պահ անմոռաց եղած է ինձ համար։ Երանի թէ մենք պատահարներս և ծնողք պիտանիներ թէ ո՛րչափ մեծ և անխուսափելի ազդեցութիւն ունինք նոր սերունդին վրայ։ Խորհինք թէ ամէն ժամ և ամէն օր մեր անխոհեմութիւնովը ինչ այլանդակ ու անճոռնի պատկերներ կը նկարենք անոնց մտաւոր ու բարոյական կեանքին վրայ։ Յաճախ անոնք ատանց իրերու պատճառն իմանալու և արդիւնքը պատրաստելու, կոյր պարզմտութեամբ կ՚օրինակեն մեր սխալն իրրև չիտակ, մեր պարտաւելին իրրև գովելի։ Մեր պահպանելի թերութիւններն անգիտակցաբար և անդիտակցաբար կը ներդործեն անոնց կեանքին, և ահա օր մը այնպէս կ՚ըլլան որպէս չէինք ուզեր որ ըլլային։ Ոհ, ո՛րչափ գործակցասիրէ է մեր կենցաղն։ Մեր խօսքերն ու կենցաղը չատ հեռի են անոնց լաւ օրինակ ըլլալէ։

Ձեզի հետ քիչ մը ատ պարոցի բանէն պիտանի նոր սերունդը։ Այս փոքրիկ ամբոխը ընկերութեան փոքրիկ մկ ալպարն է։ Հոս մեր բարքերու ու սովորութեանց, առաքինութեանց ու մեղութեանց կատարեալ մկ պատկերը կայ, մեր բնաւորկան ու ընկերական կեանքի ճշգրիտ ցոլացումը։ Տես ատ ծոյլ աղջիկն որ պրատպանի վրայ ինկած Զմիւռնական երազներ կը փաչքէ։ Զանգակը կը զարնուի, աշակերտները հաւաքով կ՚երթեւեկեն։ Բայց ինք մէկիկ մէկիկ քայն կը քաշէ ատանց անցագարձին տեղեակ ըլլալու։ Երբեմն ուսուցչին ուշադրութիւնը կամ ազդոց ազդարարութեամբ կ՚արթննայ, բայց քիչ յետոյ գործակցել յօրանջելով կ՚երթայ բազկաստաթոռ և կ՚սկսի նիրհել։ Ատ ծոյլ,

դանգատ, թուլամորթ ու անդոք մօր ներկայացուցչին է այս աղջիկը։ Անհատական աղջիկ մը կայնած է դասարանին մէջ, որ երբ մեղ անտառ, աստղիկ խաւիցաւ ու ապչեցաւ։ Ուսուցչին մէկ, երկու, երեք հարցումներ ուղղեց. սակայն բոլորն ալ անպատասխան մնացին։ Ինչ մը սանկ նանկ կմկմաց, բայց քիչ յետոյ լեզուն փայտր վակաս։ Այս աղջիկն սակ 4–5 տարի առաջ յայտնակ ու յուսալից աչակերտ մէ եղեր, սակայն ունայնամիտ, պճնաբոլ ու մտախաւ մայր մը ունի, և աղջիկն քանի՛ տարիքը առաւ՝ իր մօրը հետեւելով անոր պէս տկարութիւնները իւրացուց և հետզհետէ անոր մէջ ուսման անունը մարեցաւ։ Անա զբօսանքի տանն է։ Անհատական չարաճճի մը տղոյց խումբը ձեղքելով կը վազվզէ մեծ զուարճով, անոր աչքերէն հոգ կը յայտէ, լեզուին վրայ որոտում ու չանիթ կայ, ոտքերը կիյ կը զարնեն, միչա իր ընկերները կը ծեծէ, կը ղրկէ ու կը վնասէ, չարաճնակ յուզում ու խռովութիւն կը հանէ։ Եւ աղոցք անոր աղջկանէն կը փախչին որպէս ոչխարաց հօտն գայլի առջեւ։ Գազանարարոյ հոր սիրուր զոհն է տիկնայ, խանգարուած ընտանիքի գառն պատուղ։

Բանի մը վայրկեան ալ ճաշարանը մտնենք։ Անա մեծ ու փոքր աղոցք սեղաններու չուրջ լռութեամբ կը ճաշեն։ Սակայն ա՛րչոփ տարբերութիւն։ Ոմանք չենք չարչր նոտած կը ճաշեն, իսկ ոմանք ոտքի վրայ կայնած կերակուրի փչուրները աղվէսի անպէս ցրուելով կ՛ուտեն։ Մէկը ձերմակ մաքուր սփոցը բացած՝ կոկիկ ու քաղաքավար կը ճաշէ ազնուականի մը պէս, իսկ ուրիչ մը կերակուրի խոշոր պատառները ամբողջ կուլ կուտայ և իր աղտոտ լերանն ու ձեռքը քղանցքովը կը սրբէ ու դուրս կը նետուի։ Մէկը մայրիկին պատրաստած համեստ ճաշիկը կը բանայ ու գոհունակութեամբ կ՛ուտէ, իսկ միւսն չունի աչքերը սեւեռելով ուրիշներու համեղ պատառները լափել կ՛ուզէ։ Այս բաները դիտողը անմիջապէս կը կռահէ թէ այս աղոցք որպիսի՛ ծնողաց զաւակներ են և թէ ի՛նչ տեսակ ընտանիքներու կը պատկանին։ Այս բաները պատահական բաներ չեն, այլ մեր ընտանեկան բարքերու իսկական վիճակը և մեր ծնողաց բարոյական կացութիւնը կը ներկայացնեն։ Պատուական ծնողք ու նա մանաւանդ մայրեր կը սանն, կը կեղծեն, հազարումէկ կերպերով իրենց ու ընտանիքներուն թերութիւնները ծածկելով կը ջանան այլոց յանձնել, մինչդեռ չեն խորհիր թէ իրենց զաւակներն իրրև իրենց ներկայացուցիչներն ամէն օր կը հաշուեկն իրենց անձնական ու ընտանեկան գաղտնի թերութիւններն ու պախարակելի սովորութիւնները։ (Շարունակելի)

ՆՈՒՐԻՑԱ Ս. ԳԱՒԻԹԵԱՆ

ԱՄԱՆՈՐ-ԲԼՈՒԻՐ

Այնքան թանձր է մչուշն հիմա. քանի մը քայլ հետուն անկարելի է տեսնել. խորխորատով կը մոլորիմ զառիվերն՝ համակ լրւրեղ ակնահաճիլ։

Յանկարծ, ինչ զարմանք, կը զգամ թէ պատկառ տակաւ կը խոնարհի ոտքերուս տակ. կանգ կ՛առնեմ։ Հովի պաղ հոտանք մը կը ցրուէ մէկէն մշուշը, եռիս կը զատնամ, զղարելով կը խուսափի մատիտուն ու կը ցնդի անհետ։

Վարը, անդնդային խորխորատին մէջ ընդ աղօտ կը նշմարեմ մեզմամած կատարներ տարիներու՝ մին միւսէն ցած, գագաթ, տարատամ, աղօտ ու ամպին։

Հասած եմ Նոր Բարձրադոյն Բլրին գագաթը։ վարէն մեզմ քամին կը հնձէ ականջիս յանկերգ մը նուագ, տխրանուշ ու հմայուն. ամեն ուշադրութեամբ կ՛ունկնդրեմ, Հաճո՜ւթիւն, ի տարբեր հաճո՜ւթիւն։ Շունչս ալ կը բանեմ, և, ահ, ինչ յուսակ կը լեմ հիմա. հրեշտակներու ողջոյնն է օրհնեալ երկրին ու լորուն, Փառք ի բարձունս Աստուծոյ, և յերկիր խաղաղո՜ւթիւն, ի տարբեր հաճո՜ւթիւն։

Նայուածքս կը սեւեռի այն կողմն՝ ուսկից կու գայ այդ աղուս մեղեդին, արտասքուս ու հոգեհմայ։

Հեռուն, տարատամ մչուշին մէջէն կը պլպլայ նչուլիկ մը, տարօրինակ վայրով չողայող, վառ լուսատար մը — լուսատուն անչէջ, հրաշալի՝ Բեթլեհէմի պաշտոն վերև, անմոռան, անճառելի՝ որ կը ծնի գարերու տխուր մռայլին մէջէն ու կը թափանչէ ամէնուն թանձր խաւարը, ամէնէն խոր վիհերը, ամէնուն սիրտերուն մէջ կը տեսնեմ երեք սուուերներ՝ որ ցած, անչուք, մթին հիւղակի մը մատղ անկիւնը, հակած՝ պարզուկ, խեղճուկ մսուրին վրան, ընծաներով ապշուտն իրենց ձեռքերը կը կարկառեն խանձարրատատ նորածնին Մանուկին, ու անպատում հոգեմտացումներ կը յուսին անոր անմեղ ու ծիծղուն դիմագծին։ Դիւթիչ տեսարան, պատկեր անզուգական՝ խոնարհող Աստուածութեան։

Աճառելի լոյս մը կ՛ողողէ բլրին գագաթը։ վեր կը նայիմ։ Հրեշտն գտնար բարձրացած է հոլիզոնին։ Աւելի բարձրը, հեռուն, ամպածրար գագաթներ կը տեսնեմ բլուրներու, լեռներու։ Եւ անդին, չատ հեռուն, անհատատալի բարձրութեան մէջ, ամպերու մռայլին մէջէն կը չողայ Գազգոթան, կը պտնծայ Խաչն յաղթական, սուրբ Խաչը հոգիներու փրկութեան՝ որ կը ճառագայթէ Սէրը Հիւսնորդին, և կը լուսազարդէ բոլոր կատարները բլուրներուն, վերէն վար՝ մինչև սուրբ գաչտը, պաշտելի մսուրը։

Այդ վսեմ բարձունքին վրայ, մէկ ակնթարթի մէջ կը պատկերանան աչքիս առջև անցեալին խորքը, ապագային վհատագնած, երկնաթափ տարերը, և, հնացած ու ապչած, կը քմռամամ ամէն ինչ, միայն ու միայն կը խորհիմ Աստոր վրայ՝ որուն հզօր ափին մէջ են Ներկան, Անցեալն և Ապառնին։

Գիրկ թեւերու բախտաւ մը կը հովանոչ այրող ճակատս, հրեշտակ մը հոգեթեւ կը սաւառնի գլխուս վրայ, ու մեղի, մահկանացուներուս կ՛ապահաւատ ԱՄԱՆՈՐ։

Ա. Կ. ԿԻՒԼՊԵՆԿԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

Մայրաքաղաք. Վեհ. Սուլթանը չորեքշաբաթ հետապնդել տալով այն վեհապետներուն, որոնք քանի մը տարի կը սպասեն առիթին։ —Ն. Կ. Վեհապետութիւնը հետապնդել չորեքշաբթին յայտնեց Իտալիոյ Վիքթոր Էմմանուէլ թագաւորին, որ 20,000 ֆրանք նուիրեց ի նպաստ Այտընի նահանջին ազգայնիներուն։ —Կայս. թիկնապահ և Միջերկրականի նահապետին հրամանատար Հասան Բամի փաշա Ծովային նախարար անուանուեցաւ, նախ քան Ծովային նախարար ձեռնել փաշա ալ Պեռա կեան Հարբրի քաղաքային ճեմարան մտնէր։ Բամի փաշա նաւային բարձրագոյն վարժարանի շրջանաւարտներէն է և իր ուսումը Եւրոպայի մէջ կատարելագործած։ Իր այս նոր անուանման առիթով Կայս. ուսոյ թիկնապահութեան բարձր գաւառն մէջ մնաձուեցաւ։ —Երզրումի նախորդ կուսակալ Ահմէտ պէյ Պետական Խորհրդի անդամ անուանուեցաւ և կը պաշտօնավարէ եւմոտական ճեմարանի մէջ։ —Անգղիական վեսպան Սըր Նիքըլաս Օ'Քոնըր առաջին 8ին Լանտընէ ճամբայ պիտի կռէ մայրաքաղաքս գալու համար։ —Անգղիական վեսպանատան նախկին թարգման Սըր Ափթիլա Սանտիսըն, որ կեսոյ Օսմ. ծառայութեան մէջ մնաւ, անցեալ ուրբաթ մեռաւ երկարատև հիւանդութենէ մը ետք։ —Անցեալ չաբթու Սերպիոյ Արտաքին գործոց նախարարութեան պաշտօնեայ մը Թուրքիոյ սերպիական առևտրական դաշնագրին և յարակից մաքսային տակայոյին վերաբերեալ պատճէններ բերաւ մայրաքաղաքս, և չաբթի առտուց փոխանակութիւնը կատարուեցաւ Բ. Դրան մէջ։ Դաշնագիրը հինգ տարուց համար դործադրութեան է 1906 Սեպ. 1/14էն սկսեալ։ Անոր ստորագրած օրինակները պիտի ղրկուին բոլոր նահանգները։ —Ռուսական առաջին կարգի Սբ. Ալեքսանդր Նեվսքի պատուանշան տրուեցաւ Մեծ Եպարքոսին։

Նահանգներ. Նորպոյն լուրերէն կը հասկցուի թէ Այտընի և Պրուսայի նահանգներուն ազգայնիներուն վրայ անցեալ չաբթու արուած տեղեկութիւնները չհաստատուեցան ըսեր։ Անձրեւները դադրած են և ազատարարական ձեռնարկները փութով յառաջ կը տարուին։ Կեանքի և լինելի կորուստը դեռ կարելի չէ ճշդիւ տալ։ Վեհ. Սուլթանը բարեհաճեցաւ իր անձնական արկղէն 2,000 ոսկի չնորհել և Այտընի ազգայնիներուն 14,000 ոսկի ղրկել։ Իզմիր առաջին նպաստ, 9,000ը Երկրագործական Դրամատան և 5,000ը Եւմոտական նախարարութեան կողմէ, Պրուսայի ազգայնիներուն ալ 1,000 ոսկի Երկրագործական Դրամատունէն։ Մայրաքաղաքէս Թաղաքապետին նախագահութեամբ հոգատարութեան յանձնաժողով մը կազմուեցաւ։ Մեռելէն Ջարի ճամբաներուն նորոգութեան համար կազմուած նպաստամատոյց յանձնաժողովն ալ Կայսրհռոմանոսով նպաստ կը հատուցէ արկածեալներուն համար։ Իզմիրի նպաստահաւաք մարմինը իւր հրապարակագրութեան կատարած է 16,000 ոսկիին բաշխումը կատարելու համար։ Նահանգին զանազան քաղաքներուն մէջ ալ նպաստամատոյց մարմիններ կազմուած են։ Պրուսայէ, Մըհալըճէ և Պանտըրմայէ ուսեալներ և ուրիշ պետեր ղրկուած է Իզմիրի և անոր չրջակաները։ Չինուորական իշխանութիւններուն հրամայուած է փութով վրանները ղրկել Իզմիր, առաջնորդելու պատասպարելու համար ազգայնիները մինչև որ տաղաւարներ չինուին անոնց համար։ —Անցեալ չաբթի հրդեհ ծագեցաւ ի Կիրասան, և մեծ խան մը և 3 մեծ վաճառատուն այրեցան։ Քանի մը վաճառատուներ ալ վնասուեցան։ Վնասը 14,000 ոսկի կը հաշուեւի, մեծ մասամբ ապահովագրուած։ —Պալըքէսիրի և Պանտըրմայի միջև չրթայի մը սկսման միտքն արուած է։ Հարկ եղած քննութիւնները կատարուած են և յատակագիծ Մարաին չինութիւնը պիտի ձեռնարկուի։ —Պաղտատի կուսակալ Հազիմ պէյ ականակուռ Օսմանիկ պատուանշան չնորհուեցաւ։ —Սամսունի երկաթեայ վիլայէթատունները վրայ երկուք ալ պիտի աւելցուի։ Հիմնարկէքն արդէն կատարուած է։ —Անասունները բազմացնելու և ձագելցնելու համար նահանգային մեծ ցանձնաժողով մը պիտի կազմուի։ —Պրուսայի երկրագործական ցուցահանդէսի ցուցապրէնակներն ամանց վկայականներ արուեցան։

Ալլաայէ. Փութասային իշխանութիւններս հրահանգ արուեցաւ տեղւոյն վրայ ձերբակալել հին «Օսմանկէ թէզքերէ»ները ի ներկայութիւնս պատկանեալ պաշտօնեաներուս։ —Ուր որ մարդահամարի դործողութիւնն կատարուած է և մարդիկ կը պատնուին ծածուկ պահուած և չարձանագրուած, այդպիսիներ պիտի ձերբակալուին և տեղւոյն կառավարութեան յանձնուին, որպէս զի հարկ եղածը կատարուի անոնց նկատմամբ։ —Ոչ-Իսլամ կրօնաւորներ, երբ մարդահամարի պաշտօնեաներուն ներկայանան, իրենց նոր կրօնքի հագուստ պետին ծանուցագիր մը ցուցնելու են, որպէս զի արձանագրութեան դործողութիւնները բան առիթ կատարուին իրենց նկատմամբ։ —Արևելեան երկա-

թաղիներու հատույթը անցեալ Յունվ. 14 մինչեւ Դեկ. 2 եղած է 13,744,908 ֆրանք, այսինքն նախորդ տարեշրջանին հետ բազդատմամբ 314,422 աւելի։ Մինչեւ Դեկ. 9 այդ տարեվերջին ընդհանուր թիւը բարձրացած է 337,367 ֆրանքի։ —Անատոլուի երկրամասին 30րդ չափման իրաքանչիւր հազարամեթրի հատոյթը եղած է 12,727 ֆրանք, նախորդ տարին 1,336 աւելի եւ միւս չորսմիներին 300 պակաս՝ Հայտարմոչա-Էնկիւրիի գծին համար, իսկ 7,968 ֆրանք կամ նախորդ տարին 1,185 աւելի եւ միւս չորսմիներին 2,029 պակաս՝ Էսկիշէհիր-Փոնտայի գծին համար։ —Պուլկար նախարարութիւնը 600,000 ֆրանքի վարկ մը յատկացուց հեռաձայնի երկու գծերու հաստատման համար, մին Սոֆիայի, Փլէվնայի, Թրնովայի, Շումլայի եւ Վառնայի միջեւ, իսկ միւսը Ֆիլիպէի, Սմիրնայի, Սլիվընի, Եամպոլիի եւ Պուրկազի միջեւ։ —Պելճիոյ կառավարութիւնը մէյմէկ հիւպատոսութիւն հաստատեց Դամասկոսի, Սուէզի եւ Լուքսորի մէջ։ —Եղիպտոսէն Յոհն մեծահարուստ Մ. Զէրվոսի 2 տա հարիւր տոկոսով 60,000 ոսկի վոխ ուզած երեսունվեցի Յունական վանքերն, որպէս զի կարենայ վերադարձնել իր պարտքերը։ —Կայս. կառավարութեան համար Բաղիոյ մէջ չինուած հօթը ծովահրակրահատած նները մայրաքաղաքս հասան։ —Բնիկ Սըմըռնցի Աբրահամ Զարպարեանի ղէմ, որ Պուլկարիա պատած է եւ «էդմիկ» անունով թերթ մը կը հրատարակէ, ձերբակալման հրամանագիր մը ելաւ։

Բաղտ. Խոշ. Տարեվերջի Միջազգային Ազօթքի Օրհնեալին առթիւ յատուկ ժողովներ երեկուընկիր եւ ուրբաթ ժամը 9ին (Ր. Թ.) Թուրքերէն եւ Հայերէն լեզուով ազօթքներ պիտի մատուցուին Պոյալը Հատուի մատեան մէջ։ Մայրաքաղաքիս բոլոր Աւետարանականները եւ ուրիշ վաճառատներ պիտով կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ։ —Տէզ տեղ ըլլայ չըլլած էր թէ Թալասի Ամերիկեան հիւանդանոցին հիմնադիր Տր. Տաու մեռած է։ Ուրբաթ-թէեամը կը ծանուցանենք թէ այդ ըլլայն անկեղծ է, եւ թէ նոյն ըսիչը իր արձակուրդէն եւս գործով պիտի վերադառնայ Թալաս։ —Յուզով կ'իմանանք թէ Դեկ. 14ին ժամանած է Միս Սահլ Պըրրնք, որ իբր երկու ամիս տասը Հաճըն գնայ իբրև վարժուհի աղջկանց այն արքանոցին, զոր Մեհմանեան միսիոնարները կը վարեն։ —Թալասի Բարձր. Վարժարանին այս տարուան ուսանողներու թիւը 52 է։ —Կայս. հրամանագիր մը կ'արտօնէ հիւանդանոց մը հիմնել Պէյրութի Ամերիկեան Վարժարանի բժշկական ճիւղին ուսուցչական մարմնին վարչութեան տակ։ Մինչեւ յարդ տեղւոյն Բրուսիական հիւանդանոցը կը պարծանայէր այդ նպատակով։ —Պէյրութի Սահ. ժողովրդին եկեղեցական պարծեր մատակարարութիւնը մինչեւ յարդ Ամերիկացիներու ձեռքն էր։ Դեկ. 23ի կիրակի օրը միսիոնարները վոխեցին իրենց ընթացքը եւ եկեղեցին վարչութիւնը անցան ժողովրդին յանձնելին։ Ժողովրդն ալ որ երկար առնել ի վեր երիւթի բաժնուած էր միացաւ եւ սկսաւ վարել եկեղեցին։

Հայ Լոս. Խոշ կ'բանայ իր Ուռա կառավարութիւնը պրաստած եկեղեցապատկան կալուածներու հատոյթը վերջերս վերադարձուցած է, իր Դէպրեան Ձեմարանը պրահական անձնուիրութեամբ վարձելու վրանդի մէջ կը գտնուի, եւ իր կամիղիոնին հիւանդանոցն եւ ակարանոցն պատճառով Մայր Աթոռի վարչական գործերը գոհացուցիչ ընթացք չունին։ —Մարմէն էֆ. Յակոբեան խոստացած էր Ազգ. Հիւանդանոցի չքաւորներուն համար երաժշտութիւնն պրաստել եւ հատուցել հան։ Անցեալ չորեքշ. հիւանդանոցի պրկեց ծանօթ երաժիշտ Սիմոնեան էֆ-ի նուագախումբը, եւ սեանունեցաւ իր այս նախասիրական ազնիւ գործեն հիւանդներուն վրայ։ —Հանգուցեալ Եահատեան Եղիսկի կարգապրութեան համաձայն եկեղեցական լուսաւորութեան պրութիւն հատուցած է էջմիածնի մէջ։ —Կրօն. ժողովը յանձնարարած է սա այժմ յետաձգել եւսաձայն պատարագի մատուցումը եկեղեցիներու մէջ եւ սպասել ժողովին անօրինութեան։ —Կ'բանայ իր Ազամիկը Լազարեանց իշխանին երեք ծերունի ժառանգուհիները իրենց մահէն ետքը Հայ եկեղեցիին սիրոյ խոզան իրենց 4,000 ախոռիմին (ախոռիմը 11,000 քառ. մեթր է) ապահովութեամբ ազատակն ի Հունճէլի (Կալիա)։ —Արզրութեանց իշխանական գերդաստանը որոշած է իր անունով դպրոց մը հիմնել իր ժառանգական կալուածին մէջ և Սահակին, մատակարարութիւնն ալ ապահովելով։ Տեղացի ժողովուրդը խոստացած է ձրիարար հայթայթել չինութեան համար հարկ եղած քարը և տապզը, և չինութեան սիրոյ ձեռնարկութ յառաջիկայ պիտան։ —Մարմէն էֆ. Յակոբեան 4,000 ֆրանքի գնեց Շապկի Գարահիսարի թոմարզա վանքին եկեղեցական հնութիւնները, որոնք ի վաճառ հանուած էին։

Դրամական. Դեկ. 21/3 Յունվ.

Օսմ. Մկայ.	0. 0. 102 34	Բանկ. Երկմպ. ֆր.	148 87
Մէճիտիէ	107 38	Նաբոլէոն	87 06
Մէճիտիէ	99	Գրիմիկ	50
Մահր արծաթ	104	Անգլ. ոսկի	110 04
Ռուսիոյ լոլ	90 20	Մանէթ	8 69

ԱՐՏԱՔԻՆ

Յիշեցինք. Բաժանման օրէնքը առաքելական հետաքրքրութեան եւ վիճաբանութեան պէտք չէ Յիսուսի մէջ։ Յիշատակութեան արժանի է Հաւատքովն Նոյեան տապանը յոյց տուող միջադէպ մը։ Ադէ-սիւս-Էնոսի քաղաքապետը նամակով մը խնդրած է որ իրեն յանձն առնեն քահանային թէ անդային կառավարութիւնը, նկատելով որ կրօնական ընկերակցութիւն կազմուած չէ և 1881ի օրէնքը չյարգուիր, պէտք պրաւէ եկեղեցին, և ուստի ինք կը հրաժարուի անմիջապէս պարպել զայն, հակառակ պարագային՝ օրէնական պատժոզութեան պէտք ձեռնարկուի իր դէմ։ Քահանան անմիջապէս հանձնեցի հրաւէրին, և բայակայութեան անդամներն որոշեցին ոտքի հանել իր կալիսկոպոսին։ Բայց երբ կառավարութիւնը խնդրած եղած է, իսկոյն յանդիմանեց քաղաքապետը և զեկոյց թէ բանտարկած է օրէնքը և թէ իրաւունք չունէր եկեղեցին փակելու։ Արդարև նոր օրէնքով աւելի դժուար է եկեղեցիները փակել քան Ֆրանքոսայի նախկին դրութեամբ։ Կ'ըսուէր թէ Փարիզի մէջ կրօնական նոր ընկերակցութիւն մը պէտք կազմուէր վաստկանիլ անկախ, և թէ արքեպիսկոպոս մը պատրաստ էր այս չարժման գործակցելու յօժար։ Սակայն հակառակ թէ արքեպիսկոպոսը կաթոլիկ չէ թուի, այլ Յոյն Ասորի եկեղեցւոյն պատկանող եկեղեցական մը։ Հաւանական չէ որ ներքաւածողականն այսպիսի քայլ մը չատ պաշտպանութիւն գտնէ։ Սակայն ըստ Թայմզի Փարիզեան Թղթակցին, Ֆրանսայի հարաւային կաթոլիկներ կան, «որոնք կ'ըղձան ազատել լուծէն Իտալացի երէց մեծատուներու, որոնց կը նախապահէ լարեզատչա այլ անփորձ քահանայապետ մը, որու բարեմիտ բայց կարճատես աչխարհավարութիւնը եղած պատճառ որպէս տարտնապին։» Թղթակիցը անհաւանական կը համարի որ կղերականներու կարեւոր մէկ մասը իր կազակցութիւնը խլէ Սր. Ամոռէն հետ։ Բայց կը կարծէ թէ «կարելի է որ մէջոց մը գտնեն վաստկանի հանդէպ աւելի անկախութիւն ցոյց տալու, եթէ եկեղեցական գործերը չտրուհակին արդի Անգլիական տարրին ձեռքը մնայ։» Անցեալ ուրբաթ Մերսեյսայլն մէջ սկսաւ վիճաբանութիւնը կրօնական պաշտպանութեան լրացուցիչ օրինագծին, որ արդէն քուէարկուած է Երեսփ. Ժողովին։ Ընդդիմադիր կառավարութիւնը ձեռնարկեց հաստատել թէ եկեղեցիներու կրօնական պաշտպանութիւնները չեն կրնար հրապարակային ուրիչ ժողովներու կարգին մէջ դասուիլ օրէնքով, և ուստի 1881ի օրէնքը չկրնար իրեն համաձայնութիւն հետ ընդունիլ։ Դարձեալ պատճ թէ Յիսուսի Օրհնեալ Մարմինը անվերապահ կամայական եկեղեցիին նուիրատուութիւնը, թէև եկեղեցին միայն ուսումնարանին և Պապին կանխիկ հատկացութիւն։ Մ. Պրիան պաշտպանեց առաջարկուած օրէնքները և կառավարութեան ընթացքը։ Հաստ թէ կարելի է որ ուրիչ օրէնքներ հաստատուին։ «Մեր նպատակն է եկեղեցին այնպիսի դիրքի մը մէջ դնել ուր ան նոր անկարելի ըլլայ օրէնքին անուանակ։» Ան այս բնականապէս կրկնեց մեծ մասամբ ինչ որ խօսած էր արդէն Երեսփ. ժողովին մէջ։ Բայց իր ճառը խոչին ազատարութիւն տրծեց, այնպէս որ Միրաս կոչը 86ի դէմ 483 քուէով որոշեց զայն պատերազմ վարչական իրավունքի Ֆրանսայի մէջ։ Կ'ըսուի թէ Ֆրանսայի եպիսկոպոսները Հռոմէ հրահանգ ընդունած են եկեղեցիները լքանելու և մանաւանդ տուներու մէջ պաշտամունք կատարելու պատրաստուիլ։ Եթէ այսպիսի հրաման մը արուի, կը կարծուի թէ եպիսկոպոսները և քահանաները ատաւ մեծամասնութիւնը պիտի հնազանդին, և թէ սակայն եկեղեցին մեծապէս պիտի վնասուի Ֆրանսայի մէջ։ Այսու ամենայնիւ կառավարութիւնը ըստ պիտի թողու եկեղեցիները այնպիսիներու կերպարանութեան համար որոնք ուզեն մանաւանդ անոնց մէջ երկրպագել քան մանաւանդ տուներու մէջ։

— Արտաքին գործերու նախարար Մ. Փիչոն, Ֆրանքոֆրանսական յարաբերութիւններու վրայ խօսելով, բան թէ Պիսմարքի խօսքերը կարծես կը ցուցնեն թէ անոնց բնականան, քաղաքավարան և բարեար ըլլալն արդեօք մը չկայ հիմա։ «Մեր միտքէն չանցնիր մեկնաբանել պ'Եվրմանիա, բայց Եվրմանիա ալ փորձել չէ մեզ մեկնաբանել, ինչպէս փորձեց Ալճէզիրասի մէջ։ Այս պայմանով մեր յարաբերութիւնները անհատ կ'ըլլան։» Ընդհանուր, «Անկլո-Ֆրանսական բարեկամութիւնը նայնչափ խաղաղասէր է որչափ Ֆրանքո-սական պինդակցութիւնը, և կամաւոր խաղաղութիւն է, ոչ թէ բռնադատական։ Միայն այս կերպով կրնայ խաղաղութիւնը տևական ըլլալ և մեծ ժողովրդի մը օգտակար։»

Ա.ՅԼՈՅԼ. Ռուսիոյ պետական տեսակը մահուան դատապարտեց Նէպոկոիով ծովակալը և հազարավորները անար հրամանին տակ պտուղ հերձ նահատուն, որոնք անձնասպան եղան ձախողցնելու։ Սասրապատ տպագիրը նշանաւորները անպարտ արձակուեցան։ Առեղծ վճռեց թէ, երբ Ծովակալը թշնամիին դրօշը պարզեց ինչպէս անձնասպանութեան, իր հրամանները պարզեցան պարտաւորիչ

բլլալէ, և մէն մի նաւու հրամանատար ինք առանձնելու էր առաջնորդութիւնը և չարունակելու էր մարար։ Ծովակալն իր դիրքը պաչտպանելու համար ըստ իչխանութիւն իրանաւոր նաւերը ուսումնական նաւերը ուսումնականներէն ալ աւելի արձակ էին, այնպէս որ անոնց բոլոր բնելիքը էր անգամով հետևանութիւնը մը մէջ մնալ և իր նաւերը միշտ ամրակռնելով։ Այդ պատերազմներուն մէջ, բուռ, անձնասանութիւնը պիտոյ և մարդասիրութիւնն պատերազմութիւն մը կը դառնար։ Առանց ալ կարծիք յայտնել թէ Ուսա դրօչին և երիլին ի պահու պատրաստ էր մարդ անձնասանութիւնէ նահանգասիրու համարել։ Առանձնա Կայսրէն խնդրեց այս վճռոր ատենադիրայ բերդապահութիւնն փոխել։ Օտար անչանախնդիր անձեր այդ վճռին անգամ չտիրապետոց խիստ կը համարին։ Թուով իրը 60 ատրաստան ազգեր ամիրներով անուանակութիւնն և զրկման ենթարկութեան, և իրենց անպատ պահակութիւն արգարութիւնն յայտնեցած արարք մը կը համարուի։ — Զինու կառավարութիւնը Մեծ Բրիտանիոյ կառավարութիւնն ներկայացուց իր առաջարկները ափիոնի հարատարութեան, որոնք վեց են թուով և որոնց երկուքն են Հնդիկ ափիոնի ներածման այժմու մաքը կրկնապատկել և ներածութիւնը առանձնապատ սահմանափակել մինչև չ'որ ատոր սպրիչն վերջայ բոլորովին։ Կը հաչուուի թէ Զինու եկամուտը 1,430,000 Անգղ. ոսկի պակաս պիտի ըլլայ, եթէ ափիոնի առեւտուրը դադրի ամրողջովին, և հարկ է այս պակասը լրացնել հաստիքի նոր աղբիւրներով։ Սրդէն իսկ սկսած է ափիոնատուներու արջերը վաճառ փեքինի նահանգին և մանաւանդ Թիէնցին քաղաքին մէջ։ — Զինու մէջ տեղ տեղ նոյ կայ, և Նախագահ Բոլէվելի յայտարարութիւն մը հրատարակեց դրամ հաւաքելու համար սովեալներուն ի նպաստ։ Բոնկրեսի ալ արտօնութիւն պիտի խնդրէ որ Զին ուսանող դրկելու համար կառավարական փոխադրանաւեր գործածուին։ — Թերթերու մէջ չատ բան ըսուկայ Ուսաիոյ և Ճապոնի ոչ-բարեկամական յարաբերութիւններուն և խզման մը հաւանական նկատութեան վրայ։ Բայց այդ ըղծչութիւնը պաչտօնական աղբիւրէ չեն բխեր և իրական կացութիւնը չեն ներկայացներ։ Անոնք հրատարակ հանուածոյ ամպագիտներու կողմէ, որոնք կը բաղձան նեղել Ուսաց կառավարութիւնը, կամ կը կարծեն թէ արտաքին գործերու նախարարութիւնը կրնան գործոն մը ընել նեղելու նեղութիւններուն։ Իրազութիւնը սա է թէ վրդովիչ ղրկչութիւնը դադարին անհիմն են։ Ամերիկեան պաչտպանին վերաբերեալ բանակցութիւնները ուարակու վրայ են։ Զինաբաժանման պաչտպանին ունի հիմնադրութիւններ ունի, բայց առանց լուծումը ժամանակի կը կարօտի միայն։ Կը հաստատուի թէ Ճապոն բանակցութիւնները կը չարունակ բարեկամական ոգիով, և այս ուղղութեամբ Մեծ Բրիտանիա անդորակոյս նպաստաւոր ազդեցութիւն կը գործէ իր դիտակցին վրայ։ — Գերմանիոյ Խորհրդարանի ընտրութիւններուն համար որոչուած թուականն է Յունվ. 25։ Կառավարութիւնը կողմէ իրրև Հակակիզրան կամ Հանրակրեական Միութիւնները չատ տեղ իրարու հետ կը մարտնչին և կամ ազգ իմրութիւնն չպատկանող կուսակցութիւններու հետ կը գաչնակցին, այնպէս որ անկարելի է վատահաբար պատչամել ընդհանուր գործոցութիւնն ելքը։ Միևնոյն ժամանակ Հանրապետականն Ափրիկէի ապագաղ Հոլմենհոֆ նկատեց չատեր անձնասանութիւնն և իրենց դէմքերը յանձնեցին, բան մը որ կղերականներուն պատճառութիւն կուսակցութիւնը կամ թէ Կառավարութիւնը կամ տեղեակ չէր Հարաւային Ափրիկէի վիճակին, կամ, եթէ տեղեակ էր, հաշվեցուցի և անխոհեմութեամբ չարժեցաւ Բայնհոֆակը լուծելու մէջ։ Կղերականները ուչադրութիւն կը դարձրին նաև պետութեան եկեղեցական վիճակին վրայ։ Պիւլով իշխանին պաչտօնաթարելէն ի վեր Գերմանիոյ ազգաբնակչութիւնը 1,700 միլիոն մարք (93,500,000 ոսկի) կամ աւելի աւելի լման 10 միլիոն ոսկի աւելցած է։ Միայն զաղթացին ծախքը նկատելով, 1898ին աւելի աւելի լրացրած ծախքն էր 8,500,000 մարք, իսկ անցեալ տարի եղաւ 207,000,000։ — Մեծանարուստ Անգղիացի տիկին մը, Լէյտի Պըլտնէթ Քուտթ, որ անցեալ գան 60 տարիէ ի վեր իր երկրին տաչնակարգ բարեկերներէն մին ճանչցուած է, կէրտակի մեռաւ 93 տարեկան։ — Մր. Բարթիէլըր երեք միլիոն տոլար ալ նուիրեց Շիքագոյի Համալսարանին, որ արդէն մեծ գումարներ ընդունած էր նոյն բարերարէն։ Կրթական և բարեսիրական նպատակներու համար անոր նուիրատուութիւնները համագումարը 100 միլիոն տոլարը կ'անցնի, կ'ըսուի։ — Անցեալ չաբթու Սկոտլոյ մէջ երկաթուղւի արկածի մը գոհ գացին 20 հոգի։ Զոհերէն մին Խորհրդարանի անդամ էր։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱԿՈԲ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Ֆինճանճըլար եղգուշու Ամերիգան խան

1907 ՅՈՒՆՈՒԱՐԻՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ԲՐՈՍ. Գ. Ց. ՅԱԿՈՒԲԵԱՆ

ՆՈՐ ԲԱՌԱՐԱՆ ԱՆԳԼԻԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Խնամով սրբագրեալ եւ խիստ ճոխացեալ

Գին 50 դրամ. — Թղթատարի ծախքով 55 դրամ.

Ընդհանուր ծախքերուն համար այժմէն դիմել Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

ՊԱՅՄԱՆ ՀԱՍՈՒՆ Կ. ՊՈԼԻՍ

Ձ. Տ. Ս. ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

ԵՐԿՈՒ ԿԱՐԵՒՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ — ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ

Կը պարունակէ 40,000է աւելի բառեր, ոճեր, ասութիւնները, եւն. եւն.
Գնահատուած ծանօթ լեզուագիտներէ

Այս բառարանը, որ կը բաղկանայ 507 էջերէ, պատրաստուած է մեծ խնամքով եւ գլխաւոր հետեւողութեամբ Webster*ի հոյակապ բառգիրքին։*

Անհրաժեշտ բոլոր անոնց՝ որոնք պէտք ունին ճշմարտապէս էժանագին բառարանի մը։
Ընտիր պարունակութիւն. ընտիր թուղթ. ընտիր կազմ. Գին լաթակազմ 35 դահեկան

ԶՈՐԵՔԼՆԶՈՒԵԱՆ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԵՐԷՆ, ԳԱՂԻԵՐԷՆ, ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ, ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ

Կը պարունակէ 3 մասեր.

Մասն Ա. Բառագիտութիւն.

Մասն Բ. Խօսակցութիւններ, այցելութեան, գնման վաճառման ժամանակ այլեւայլ արհեստաւորաց հետ, ճամբորդութեան մէջ, եւն.։

Մասն Գ. Նամակներ, առաներ, հրաւիրագրեր, պարտամուրհակներ, եւ վաճառականական թղթակցութիւններ.

Գնահատուած ծանօթ լեզուագէտներէ

Այս հատորին չնորհիւ որ ամէն մարդու հաւասարապէս կրնայ օգտակար ըլլալ, կարելի է իւրաքանչիւր ժամանակի մէջ սահուն կերպիւ խօսակցիլ եւ թղթակցիլ։

Անհրաժեշտ ամէն ուսանողի, ուսուցչի, վաճառականի, գրագրի, խանութպանի եւ առ հասարակ ամէն մարդու։ Էջ 320, գին լաթակազմ 12 դահեկան։

Վերոյիշեալ երկու գիրքերն ալ կը վաճառուին բոլոր գրավաճառաց քով։ Կեդրոնատեղին է Պ. Պաղենց գրատունը։ Վարժարանաց համար մասնաւոր զեղչ։

7—8

ՀԵՏԵԻԵԱԼ ՆՈՐ ԳՐՔԵՐՈՒՆ

ՎՐԱՑ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԸ ՀՐԱՒԻՐՈՒԻ

«Զինագի երէց Հէյեի կենսագրութիւնը». Այս գիրքը 177 էջէ կը բաղկանայ, Թղթակազմը 3 եւ լաթակազմը $4\frac{1}{2}$ դահ.ի կը ծախուի։ Հայատառ Թուրքերէնին գրնն ալ մրեւնոյնն է։

«Պարզ կեանք». Կը բաղկանայ 168 էջէ եւ կը ծախուի $3\frac{1}{2}$ դահ.ի։

«Քրիստոնէական վարդապետութիւնը՝ ի մօտոյ պիտի տպուի Թէ՛ Հայերէն եւ Թէ՛ Հայատառ Թուրքերէն, ուզողները կրնան հիմակուընէ իրենց յանձնարարութիւնները ղրկել։

«Տիտոս, Հայկն Մէկ Ընկերը» անուն գիրքը մեկ առաջ ծանուցած ենք։ Սակայն այս անգամ նորէն կը յիշենք զայն։ Թէ՛ Հայերէնը եւ Թէ՛ Հայատառ Թուրքերէնը լաթակազմ 7 եւ Թղթակազմ 5 դահեկանի։ Ծանձնարարութիւնները ղրկել Մր. Ո. Ո. Փրթի։

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՕՐՔՂ ՊՐԻՔԻՇ ԷՆ՝ ՄԷՐՔԸՆԹԱՑԼ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգղ. Ոսկի 3,000,000
ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ » » 16,378,771
ՀԱՍՈՑՔ 1902
ՏԱՐԻՈՑ » » 3,628,617

ՆՕՐՏՋԸՐՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգղ. Ոսկի 3,000,000
ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ » » 6,227,900
ՀԱՍՈՑՔ 1902
ՏԱՐԻՈՑ » » 1,447,400

Ընկերութիւնքս իրենց կ. պոլսոյ միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ կը տանձնեն ամէն կարգի ապահովագրութիւններ ընդդէմ Հրդեհի, աւելի օգտակար եւ աւելի դիւրագնի սակերով քան ուրիշ ամէն ընկերութեանց սակերը, բաղդատաբար այն բացարձակ ապահովութեան՝ զոր կ'ընծայեն իրենց դրամագլխոց մեծութեամբ եւ իրենց պահեստի մթերեալ գումարներուն տուեալութեամբ։ Նաեւ իրր ապացոյց իրենց հասցուցած՝ միայն Հրդեհի հիւղին համար մինչեւ ցարդ տուժած վնասին 39,500,000 Անգղ. ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

«ՄԱՐԻՔԻՄ»

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգղ. ոսկի 500,000 — ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգղ. ոսկի 140,000

Ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ չոգենաւուց եւ առագաստանաւուց մէջի ապրանքները եւ դրամածրարները խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց եւ այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Դալաթիա Մէհմէտ Ալի փաշա խան, գետնայարկի թիւ. 21 եւ 22 սենեակները, առ ԳԱՒՈՒՒԿ Ց. ՍԵՐՈՓԵԱՆ, Գործակալ կ. պոլսոյ վերոյիշեալ երկաք Ընկերութեանց։

ԼԱՆՔԱՇԻՐ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.

Դրամագլուխ 12,000,000 Անգղ. ոսկի

Անգղ. Ապահովագրական Ընկ. հրդեհի եւ կենաց, «ՐՈՒԶԼԻ» ընկերութեան հետ ձուլուած։

Հրդեհի դէմ կ'ապահովագրէ ամէն տեսակ առարկաներ քարուկիր եւ փայտաշէն, կարասի եւ ապրանքներ, եւն., եւն.։

ԼԱՆՔԱՇԻՐ Ընկ.ր միշտ նշանաւոր եղած է ամէն ինչու անմիջապէս եւ արդարութեամբ հատուցանելով։ Իր ահագին դրամագլուխը

Տասներկու Միլիոն Անգղ. Ոսկի

բացարձակ ապահովութիւն կ'ներշնչէ իր ապահովագրեալներուն։

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼԻՎԸՐՓՈՒԼ· 1 North John St.
ԼՕՆՏՈՆ· 28 Lombard St. E. C.

Փոխ գործակալութիւններ Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ։

Ընդհանուր գործակալներ ի կ. պոլիս.

BOND, SELLAR & Co.
(Պոնտ, Սէլըր եւ Ընկ.)
4, 5 Փրէնփիք Թիւնէլ խան, Դալաթիա

ԿԱՂԱՆԴԻ ՆՈՒԷՐ

ԳԱՂՏՆԻՔ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԵԱՆ, ԱՌՈՂՋՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԵՐԿԱՑՆԱԿԵՑՈՒԹԵԱՆ, *օրըստ, ճշմարտապէս պիտանի եւ այժմէութիւնը չկորնչցնող գրքոյկը։* Կեդրոնատեղի՝ Գայպըլ Հասան թիւ 16, Ամերիկեան Խան, կ. պոլիս։ Հասցէ՝ *Սամուէլ Գ. Վարժապետեան։* Գրքոյկս կարելի է ստանալ նաեւ Ց. Մատթէոսեան, Գալենց եւ օրիշ դրատուներէ։ Գինն 8 դահ.։ *Մեծաքանակ գնողներու զեղչուելիք գեղ։* 10—2

ԳԱՐՏԷԶԻ ԾԱՂԻԿՆԵՐ

Ցակինթի (գիւմպիւլ), կաղայի (լալէ) եւ նարկիզի (գէրէն) երկերկու, եւ ֆրիթթայի, իքսիայի ու մոնպրէչիայի մէյմէկ, ընդ ամենայն իննը, ծոխ կը ղրկուի 1 դահեկանէ 6 նահակադրոշմի փոխարէն։ Դարձեալ, աղուոր ծաղկի վեց ծրար հատնտոյնչափ նահակադրոշմի փոխարէն։ Դարձեալ, բանջարեղէնի վեց ծրար հատնտոյնչափ նահակադրոշմի փոխարէն։ Հասցէ.

Établissement Horticole de Thérapia, Constantinople. 10—26